

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Editos Savickaitės,
V kurso, baudžiamosios justicijos
Studijų šakos studentės

Magistro darbas

Plėšimą kvalifikuojantys požymiai

Vadovas: lekt. Dainius Stasiulis

Recenzentas: dėst. Vidas Kilinskas

Vilnius

2016

TURINYS

IŽANGA	2
1. PLĖŠIMO SAMPRATA IR PAGRINDINĖ PLĖŠIMO SUDĖTIS	5
1.1. Plėšimas kaip nusikaltimas nuosavybei	5
1.2. Būtinieji pagrindinės plėšimo sudėties požymiai	10
1.2.1. Objektas ir dalykas.....	10
1.2.2. Objektyvioji pusė	13
1.2.3. Subjektas	18
1.2.4. Subjektyvioji pusė.....	20
2. KVALIFIKUOTA PLĖŠIMO SUDĖTIS	22
2.1. Bendroji apžvalga	22
2.2. Kvalifikuojantys požymiai	22
2.2.1. Įsibrovimas į patalpą	22
2.2.1.1. Įsibrovimo samprata ir įsibrovimo būdai	24
2.2.1.2. Patalpos samprata ir patalpų rūšys	29
2.2.2. Nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimas	32
2.2.2.1. Nešaunamojo ginklo sąvoka ir nešaunamųjų ginklų rūšys	34
2.2.2.2. Peilio sąvoka	37
2.2.2.3. Kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto sąvoka, praktiniai pavyzdžiai	39
2.3. Itin kvalifikuojantys požymiai	43
2.3.1. Šaunamojo ginklo ar sprogmens panaudojimas.....	43
2.3.1.1. Šaunamojo ginklo sąvoka ir šaunamųjų ginklų rūšys.....	45
2.3.1.2. Sprogmens sąvoka	47
2.3.2. Didelės vertės turto pagrobimas.....	48
2.3.3. Didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimas.....	52
2.3.4. Plėšimas padarytas dalyvaujant organizuotoje grupėje	55
IŠVADOS	61
SANTRAUKA	63
SUMMARY	64
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	65
PRIEDAS	72

IŽANGA

Nuosavybės neliečiamumas – viena pamatinių žmogaus teisių, kurios apsauga yra itin svarbus kiekvienos šalies uždavinys. Baudžiamosios teisės normos nuosavybę gina nuo pačių pavojingiausių teisės pažeidimų. Antai, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau Baudžiamasis kodeksas) XXVIII skyrius reglamentuoja atsakomybę už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams.

Nepaisant griežtos teisinės nuosavybės apsaugos, nuosavybė yra vienas iš labiausiai pažeidžiamų baudžiamųjų įstatymų saugomų teisinių gėrių. Viena labiausiai grėsmę nuosavybei keliančių nusikalstamų veikų – plėšimas. Pagal pavojingumą jis priskiriamas nusikaltimams, už jo padarymą yra numatyta laisvės atėmimo bausmė. Jo pavojingumas pasireiškia ne tik atviru kėsanimusi į svetimą turtą, bet ir tokio kėsanimosi būdu. Plėšimu kėsinama ne tik į nuosavybę, bet ir į tokias svarbias baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes kaip žmogaus sveikata, laisvė, garbė ir orumas. Žmogus, nukentėjęs nuo šios veikos, net jei patyrė tik turtinę žalą, dažniausiai turi susidoroti su daug didesniu psichologiniu krūviu, stresu, nei nukentėjęs nuo kai kurių kitų nusikalstamų veikų nuosavybei. Todėl šiam nusikaltimui turi būti skiriamas itin didelis dėmesys.

Plėšimo pavojingumą didina jį kvalifikuojantys ir itin kvalifikuojantys požymiai, kurių analizė pateikiama šiame darbe. Kvalifikuojantiems požymiams priskiriamas įsibrovimas į patalpą, nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimas. Tokie požymiai kaip šaunamojo ginklo ar sprogmens panaudojimas, didelės vertės turto ar didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimas bei dalyvavimas organizuotoje grupėje plėšimo metu kelia dar didesnę grėsmę, todėl vadinami itin kvalifikuojančiais.

Temos aktualumas. Kalbant apie darbo temos aktualumą, galima teigti, jog šios nusikalstamos veikos analizė, kad ir kokių aspektu ji būtų analizuojama, yra prasminga ir reikšminga užtikrinant tinkamą žmogaus ir visuomenės apsaugą bei nuosavybės neliečiamumą. Ši tema aktuali ne tik dėl teorinės reikšmės, siekiant atskleisti plėšimą kvalifikuojančių požymių turinį apskritai, bet ir tuo, kad jos analizė gali padėti atskleisti problemas su kuriomis susiduriama praktikoje kvalifikuojant plėšimą.

Darbo originalumas ir naujumas pasireiškia tuo, kad Lietuvoje dar nėra jokių mokslinių darbų, kuriuose būtų išsamiai analizuojami visi plėšimą kvalifikuojantys požymiai.

Darbo tikslas – ištirti Baudžiamojo kodekso 180 straipsnyje reglamentuotus plėšimą kvalifikuojančius požymius.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti plėšimo kaip nusikaltimo nuosavybei sampratą bei susipažinti su pagrindinės plėšimo sudėties požymiais;
2. Išsamiai išanalizuoti visus plėšimą kvalifikuojančius požymius.

Tyrimo objektas – plėšimą kvalifikuojantys požymiai.

Tyrimo metodai. Baigiamajame darbe naudoti istorinis, loginis, lingvistinis, literatūrinės analizės, dokumentų analizės, duomenų analizės, sisteminis, aprašomasis bei lyginamasis metodai. Istorinis metodas naudotas siekiant atskleisti plėšimo kaip nusikaltimo nuosavybei sampratą. Literatūrinės analizės, dokumentų analizės, loginis ir aprašomasis metodai naudoti analizuojant norminius aktus, teismų praktiką, kitus teisės mokslinius šaltinius ir atskleidžiant jų turinį. Lingvistinis metodas taikytas nustatant plėšimo straipsnyje numatytų požymių reikšmes. Pasitelkus duomenų analizės metodu ir sisteminiu metodu, apžvelgti ir susisteminti Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teismuose ataskaitų duomenys. Taikant lyginamąjį metodą, lyginami kai kurie anksčiau galioję ir šiuo metu galiojantys norminiai aktai, nusikaltimus nuosavybei kvalifikuojantys požymiai ir panašiai.

Tyrimo šaltiniai. Temai atskleisti remtasi Lietuvos Respublikos norminiais teisės aktais: Baudžiamuoju kodeksu bei kitais šiai temai aktualiais įstatymais. Taip pat naudotos tarptautinės sutartys, remtasi teisės moksline literatūra, teismų praktika. Tyrimo šaltiniu buvo ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teismuose ataskaitos. Svarbiausi šaltiniai: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ ir jo apibendrinimo apžvalga, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras (toliau Baudžiamojo kodekso komentaras), A. Vosyliūtės, I. Žukovaitės ir kitų autorių teisės moksliniai straipsniai, baudžiamosios teisės specialiosios dalies vadovėliai bei atskirų Lietuvos teismų praktika baudžiamosiose bylose.

Darbo struktūra. Baigiamasis darbas susideda iš 2 dalių. Pirmoje darbo dalyje, formuluojama plėšimo kaip nusikaltimo nuosavybei samprata, atskleidžiama pagrindinė plėšimo sudėtis, jos požymiai. Antroje darbo dalyje išskiriami ir išsamiai analizuojami visi plėšimą kvalifikuojantys požymiai. Pateikiamos įsibrovimo į patalpą ir patalpos sampratos, atskleidžiami įsibrovimo būdai ir patalpų rūšys. Analizuojamos nešaunamojo ginklo, peilio, kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto, šaunamojo ginklo ir sprogmens sąvokos, atskleidžiamos nešaunamųjų ir šaunamųjų ginklų rūšys.

Nagrinėjamas didelės vertės turto pagrobimas, didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimas bei dalyvavimas organizuotoje grupėje.

1. PLĖŠIMO SAMPRATA IR PAGRINDINĖ PLĖŠIMO SUDĖTIS

1.1. Plėšimas kaip nusikaltimas nuosavybei

Žmogaus teisės – tai tam tikros visuomenės vertybės, kurios niekada nepraranda savo vertės. Todėl visose pasaulio demokratinėse valstybėse jos yra gerbiamos, saugomos bei ginamos įstatymų. Lietuvos valstybėje svarbiausiu dokumentu, padedančiu teisinių žmogaus teisių užtikrinimo pagrindą, yra laikoma Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau Konstitucija). Joje įtvirtintos žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės, jos yra svarbiausi baudžiamaisiais įstatymais ginami gėriai, o jų neliečiamumas yra esminė šiuolaikinės civilizacijos vertybė.

Būtent viena iš tokių prigimtinių žmogaus teisių yra ir nuosavybės teisė. Nuosavybė užima itin svarbią vietą visuomenės gyvenime, todėl jos apsauga yra labai svarbus kiekvienos šalies uždavinys. Lietuvos įstatymuose nuosavybės teisės gynimas įtvirtintas jau XIV amžiuje, kuomet viename iš Lietuvos feodalinės teisės šaltinių – Pamedės teisyne (1340 m.), be kitų klausimų, buvo reglamentuojami ir nusikaltimai nuosavybei. Pagrindinis dėmesys tada buvo skiriamas trimis nusikaltimų rūšims: vagystėms, plėšimams ir turto sužalojimams. Vėliau nusikaltimai nuosavybei buvo minimi ir Kazimiero teisyne (1468 m.), ypač daug dėmesio turto ir asmens teisių gynimui buvo skirta visuose trijuose 1529 m., 1566 m. ir 1588 m. Lietuvos Statutuose.¹

Dabar nuosavybės neliečiamumas yra pripažįstamas tarptautiniu mastu kaip viena pamatinių žmogaus teisių. Kiekviena valstybė yra suinteresuota ir stengiasi, kad joje esanti nuosavybė būtų stiprinama bei saugoma nuo nusikalstamų kėsinių. Nuosavybės neliečiamumo principas įtvirtintas ne tik Konstitucijoje, bet ir tokiuose tarptautinės teisės aktuose, kaip Visuotinė žmogaus teisių deklaracija bei Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Konstitucijos 23 straipsnyje nustatyta, kad: „Nuosavybė neliečiama. Nuosavybės teises saugo įstatymai. Nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama.“² Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 17 straipsnyje reglamentuota, kad: „Kiekvienas turi teisę tiek vienas, tiek su kitais turėti nuosavybę. Iš nieko nuosavybė negali būti savavališkai atimta.“³, o Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokole Nr. 1 skelbiama, kad: „Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis

¹ ABRAMAVIČIUS, A.; BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. I knyga: vadovėlis*. Antrasis papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 328.

² Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.

³ Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 68-249.

savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, išskyrus tuos atvejus, kai tai yra būtina visuomenės interesams ir tik įstatymo nustatytais sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais.“⁴ Taigi, pagal Konstituciją, Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją bei Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, nuosavybės neliečiamumo užtikrinimas reiškia, jog savininkas turi teisę reikalauti, kad kiti asmenys nepažeistų jo nuosavybės teisių, o valstybė turi pareigą ginti bei saugoti nuosavybę nuo neteisėto kėsینimosi į ją ir kitų pažeidimų.

Pastebėtina tai, kad minėti teisės aktai įtvirtina tik bendrą nuosavybės neliečiamumo principą, o teisinė nuosavybės apsauga, priklausomai nuo pažeidimo pobūdžio, užtikrinama civilinės, administracinės ar baudžiamosios teisės normomis. Teisinė apsauga, tačiau nebūtinai vienodo lygio, suteikiama ne tik nuosavybei, bet ir kitoms esminėms visuomenės vertybėms. Vienos jų ginamos administracinės teisės normų, kitos civilinės teisės normų, o aukščiausios visuomenės vertybės yra imamos baudžiamosios teisės apsaugon. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad baudžiamoji teisė yra paskutinė priemonė (lot. *ultima ratio*) bet kuriam teisiniam gėriui apginti. „Baudžiamųjų įstatymų draudimų ir sankcijų turi būti imamasi tik tada, kai tai neišvengiama, t. y. neįmanoma kitomis teisinėmis ir socialinėmis priemonėmis apginti pažeidžiamų teisinių gėrių.“⁵ Taigi baudžiamosios teisės normos, kai to nebepali užtikrinti kitų teisės šakų normos, nuosavybę gina nuo pačių pavojingiausių teisės pažeidimų, kurie Baudžiamajame kodekse pagal pavojingumo visuomenei laipsnį skirstomi į nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus, o bendrai vadinami nusikalstamomis veikomis.

Bendroji nusikalstamų veikų nuosavybei samprata Baudžiamajame kodekse nėra suformuluota. Tačiau, baudžiamosios teisės mokslininkų nuomone, Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų analizė leidžia teigti, kad „tai tokios Baudžiamajo įstatymo numatytos veikos, kuriomis kėsinama į savininko ar kito asmens, valdančio turtą pagal įstatymus ar sutartį, teisę valdyti, naudotis ar disponuoti turtu“⁶. Atsakomybę už tokias nusikalstamas veikas numato Baudžiamajo kodekso XXVIII skyrius – „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“. Jis apima ir atskirai reglamentuoja tokias nusikalstamas veikas kaip vagystė, neteisėtas naudojimas energija ir ryšių paslaugomis, plėšimas, turto prievartavimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas, turto iššvaistymas, radinio pasisavinimas, turtinės žalos padarymas

⁴ Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolas Nr. 1, iš dalies pakeistas Protokolu Nr. 11. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 156-7391.

⁵ FEDOSIUK, O. *Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė*. Jurisprudencija, 2012, 19(2), p. 715-738.

⁶ ABRAMAVIČIUS, A.; BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. I knyga: vadovėlis*. Antrasis papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 333.

apgauale, turto sunaikinimas ar sugadinimas, turto sunaikinimas ar sugadinimas dėl neatsargumo, nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas arba realizavimas.⁷ Tačiau, nepaisant pelnytai skirto didelio dėmesio šiai sričiai ir griežtos teisinės nuosavybės apsaugos, nuosavybė yra vienas iš labiausiai pažeidžiamų baudžiamųjų įstatymų saugomų teisinių gėrių.

Pažymėtina, kad viena pavojingiausių ir labiausiai grėsmę nuosavybei keliančių nusikalstamų veikų yra plėšimas, nes turtinės naudos šia veika siekiama kėsinant iškart į kelis baudžiamojo įstatymo saugomus teisinius gėrius, o jos pavojingumas pasireiškia ne tik atviru kėsinimusi į svetimą turtą, bet ir tokio kėsinimosi būdu. Pagal pavojingumą plėšimas priskiriamas nusikaltimams, už jo padarymą Baudžiamajame kodekse yra numatyta laisvės atėmimo bausmė.

Plėšimo kaip konkretaus baudžiamojo nusikaltimo reiškinys egzistavo ir ankstesnėse epochose, apie jį rašė tiek to meto teisininkai, tiek teisės istorijos specialistai. Didžiausią įtaką Europos valstybių teisinių sistemų raidai padarė romėnų teisė, kurioje baudžiamoji teisė buvo traktuojama kaip civilinės teisės mokslo dalis.⁸ Romėnų teisė visus smurtinius turto pagrobimo atvejus laikydavo kvalifikuota vagyste (lot. *rapina*), kurios metu daiktą prievarta dažniausiai paimdavo organizuota grupė.⁹ Pirmasis savarankišku deliktu plėšimą pripažino peregrinų pretorius M. Terencijus Lukulas. Nuo paprastos vagystės (lot. *furtum*) plėšimas tada skyrėsi tuo, kad plėšimo atveju svetimas daiktas buvo pagrobiamas naudojant fizinę prievartą (smurtą). „76 m. pr. Kr. paskelbtame šio pretoriaus edikte numatytas baudinis ieškinys, kurį buvo galima pareikšti tais atvejais, kai vagystė buvo padaroma bendrininkų grupės arba panaudojant ginkluotą jėgą. Pastaroji sudėtis ir laikytina savarankišku plėšimo deliktu.“¹⁰ Žlugus Romos imperijai, jos teritorijoje įsikūrusios valstybės daugiau ar mažiau perėmė romėnų teisę, kuri viduramžiais kai kuriose valstybėse tapo beveik galiojančia teise, o kitur buvo valstybių teisinių sistemų pagrindas.¹¹

Ilgą laiką baudžiamosios teisės moksle vyko diskusijos dėl šio nusikaltimo objekto, dažnai buvo sprendžiamas klausimas, ar tai tam tikra vagystės rūšis, ar nusikaltimas asmeniui. Plėšimo, kaip ir vagystės, sąvoką sukūrė ir pirmieji ją savo įstatymuose pradėjo naudoti germanai. Karolinoje (1532 m. Vokietijoje priimtame imperatoriaus Karolio V

⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741, 178-189 str.

⁸ ANDRIULIS, V. Baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso bruožai Lietuvoje XV a. (Kazimiero teisynas). Iš *Teisės bruožai Lietuvoje XV-XIX*. Vilnius: Mintis, 1980, p. 7.

⁹ NEKROŠIUS, I.; NEKROŠIUS, V. ir VĖLYVIS, S. *Romėnų teisė*: antrasis ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia, 1999, p. 262.

¹⁰ JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 400.

¹¹ NEKROŠIUS, I.; NEKROŠIUS, V. ir VĖLYVIS S. *Romėnų teisė*: antrasis ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia, 1999, p. 259.

baudžiamajame teisyne – *Constitutio Criminalis Carolina*) dėl pavojingo turto užvaldymo būdo plėšimas buvo laikomas ne nusikaltimu nuosavybei, bet nusikaltimu visuomenės saugumui. Tačiau XIX amžiuje šis nusikaltimas buvo aiškiai atskirtas ne tik nuo smurto asmeniui ir vagystės, bet ir nuo atvirosios vagystės bei turto prievartavimo. Tuomet plėšimas nuo minėtų nusikaltimų buvo atskiriamas pagal naudojamo smurto intensyvumą ir pobūdį. Jis visuomet buvo siejamas su grasinimais asmeniui panaudoti prievartą, pavojingą gyvybei ar sveikatai, arba tokios prievartos panaudojimu.¹² Tokią prievartinio turto atėmimo sampratą vėliau perėmė ir kitos šalys. Antai, pasak baudžiamosios teisės mokslininkų, plėšimo sampratą XIX amžiuje panašiai aiškino ir Rusijos baudžiamoji teisė. Tuomet plėšimu buvo laikomas svetimo turto pagrobimas panaudojant prievartą ir grasinimus. „Plėšimu buvo įvardyti tokie atvejai: 1) grobimas „atvira jėga“ panaudojant šautuvą; 2) grobimas be šautuvo, tačiau dėl to buvo padaryti: nužudymas ar pasikėsinimas nužudyti, sužalojimai, žaizdos, sumušimai arba kitokie kūno sužalojimai; 3) pagrobimas padarytas naudojant grasinimus ar kitokius veiksmus, dėl kurių kyla aiškus pavojus daikto turėtojo arba kitų užpultų asmenų gyvybei, sveikatai ar asmens laisvei.“¹³

Kalbant apie Lietuvą, jau minėta, kad Lietuvos rašytiniuose teisės šaltiniuose nusikaltimų nuosavybei, tarp jų ir plėšimo, užuomazgų galima rasti dar Pamedės (1340 m.) ir Kazimiero (1468 m.) teisyne. V. Andriulio nuomone, Pamedės teisynas yra vienas iš svarbiausių, nors ir netiesioginių, Lietuvos teisės šaltinių. Pasak jo, šis teisynas turėtų būti laikomas ir baudžiamosios teisės šaltiniu, nes jame vyraavo baudžiamoji teisė ir jos normos sudarė apie du trečdalius visų teisyno nuostatų.¹⁴ Pamedės teisyne, be kitų klausimų, buvo reglamentuojami valstybiniai nusikaltimai, turtiniai nusikaltimai ir nusikaltimai asmeniui. Turtiniai nusikaltimai apėmė ne tik plėšimą, bet ir vagystę bei turto sužalojimą. Tačiau plėšimo samprata šiame teisyne, kaip ir Kazimiero teisyne, atskirai nebuvo aptarta. Manytina, kad į šį nusikaltimą buvo žiūrima kaip į nusikaltimą asmeniui, baudžiant pagal padarytus smurto veiksmus ir turtinio nusikaltimo sutaptį.¹⁵

Kazimiero teisynas – kitas svarbus istorinis Lietuvos baudžiamosios teisės šaltinis, kuris buvo skirtas žemvaldžiams feodalams, įgijusiems imunitetą ir galėjusiems teisti savo valdinius – bajorus bei valstiečius. Jo normos apėmė ne tik baudžiamąją, bet ir

¹² ABRAMAVIČIUS, A.; BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. I knyga: vadovėlis. Antrasis papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 360.*

¹³ ABRAMAVIČIUS, A.; BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. I knyga: vadovėlis. Antrasis papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 361.*

¹⁴ ANDRIULIS, V.; MAKSIMAITIS, M.; PAKALNIŠKIS, V., *et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002, p. 42-44.*

¹⁵ ANDRIULIS, V.; MAKSIMAITIS, M.; PAKALNIŠKIS, V., *et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002, p. 48.*

civilinę, administracinę teisės šakas bei teismo organizavimą ir patį teismo procesą.¹⁶ Baudžiamosios teisės normos reglamentavo tik turtinius nusikaltimus, kurie apėmė vagystę, savavališką miško kirtimą ir turto atėmimą užpuolant.¹⁷ Pastebėtina, jog Kazimiero teisyne 21 straipsnyje užfiksuotas turto atiminėjimas užpuolant nepriskirtinas prie plėšimo tikrają to žodžio prasme, nors ir turi išorinius šio nusikaltimo požymius. Pastarajame straipsnyje įtvirtinta norma buvo nukreipta prieš feodalų savivalę, kai tarp jų iškilę turtiniai ginčai, apeinant nustatytą ginčų aiškinimo tvarką, buvo sprendžiami jėga.¹⁸

Atsakomybė už tam tikrus turtinius nusikaltimus buvo numatyta ir Lietuvos Statutuose. Manytina, jog plėšimas tuo metu buvo laikomas nusikaltimu asmeniui, nes Pirmajame Lietuvos Statute normos, susijusios su plėšimu, buvo įtvirtintos septintajame jo skyriuje „Apie smurtą šalyje ir apie sumušimą, ir apie šlėktų nužudymus“.¹⁹ Lietuvos Statutai galiojo iki 1840 metų, carinei Rusijai panaikinus 1588 metų Lietuvos Statuto galiojimą. Tuomet Lietuvos teritorijoje įsigaliojo Rusijos imperijos įstatymai, plėšimas imtas traktuoti ne kaip kėsinimasis į asmenį, bet kaip kėsinimasis į turtą.²⁰

Dabartinėje teisės terminologijoje plėšimu laikoma nusikalstama veika, kurios metu iš asmens fiziniu smurtu ar grasinimu atimamas turtas, įsilaužus į svetimą patalpą, grasinant ar panaudojus ginklus.²¹ Kaip jau minėta, jo pavojingumas pasireiškia ne tik atviru kėsinimusi į svetimą turtą, bet ir tokio kėsinimosi būdu. Baudžiamojo kodekso 180 straipsnyje plėšimas suformuluotas kaip svetimo turto pagrobimas, panaudojant fizinį smurtą ar grasinant tuoj pat jį panaudoti arba kitaip atimant galimybę nukentėjusiam asmeniui priešintis.²² Taigi šia nusikalstama veika kėsinamasi ne tik į nuosavybę, bet ir į tokias svarbias baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes kaip žmogaus sveikata, laisvė, garbė ir orumas, kurios baudžiamojo įstatymo hierarchijoje užima netgi aukštesnę vietą negu nuosavybė. Be to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, jog plėšimas apima fizinio skausmo sukėlimą, nežymų ar nesunkų sveikatos sutrikdymą.²³ Todėl

¹⁶ ANDRIULIS, V. Baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso bruožai Lietuvoje (Kazimiero teisyne). Iš *Teisės bruožai Lietuvoje XV-XIX*. Vilnius: Mintis, 1980, p. 12.

¹⁷ ABRAMAVIČIUS, A.; BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. I knyga*: vadovėlis. Antrasis papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 328.

¹⁸ ANDRIULIS, V. Baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso bruožai Lietuvoje (Kazimiero teisyne). Iš *Teisės bruožai Lietuvoje XV-XIX*. Vilnius: Mintis, 1980, p. 14.

¹⁹ VALIKONYTĖ, I.; LAZUTKA, S. ir GUDAVIČIUS, E. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)*. Vilnius: Vaga, 2001, p. 201, 203.

²⁰ VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919-1940 metais: mokomoji priemonė*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 7.

²¹ BURBA, D. Plėšimo samprata XVIII a. Vilniaus pavieto bajorų bylose: terminologijos, ryšių su kitais nusikaltimais ir erdvės klausimai. Iš „Istorija“. *Mokslo darbai. 95 tomas*. Prieiga per internetą: <http://www.istorijoszurnalas.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=552&Itemid=527>

²² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741, 180 str. 1 d.

²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23.

manytina, kad plėšimas yra pavojingesnis net ir už tam tikras nusikalstamas veikas žmogaus sveikatai.

Galiausiai, apibendrinant, galima teigti, kad plėšimas ir šiandien išlieka vienu pavojingiausių nusikaltimų nuosavybei. Pagal tradicinę baudžiamosios teisės doktriną, plėšimo sąvoka Lietuvoje yra sudėtinė. „Ji iš dalies sujungia vagystės (svetimas turtas, jo pagrobimas ir kt.) bei nusikaltimo žmogui požymius (fizinis ar psichinis smurtas ir kt.)“²⁴.

1.2. Būtinieji pagrindinės plėšimo sudėties požymiai

1.2.1. Objektas ir dalykas

Remiantis bendra bei kiekvienam profesionaliam teisininkui žinoma taisykle, nusikalstamos veikos objektas nesunkiai atpažįstamas iš Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies skyriaus, kuriame yra dominantis straipsnis, pavadinimo, kuris atitinka rūšinį tam tikros nusikalstamų veikų sudėčių grupės objekto pavadinimą.²⁵ Rūšinis objektas yra Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies normų sistemavimo pagrindas. Remiantis rūšiniu objektu visos nusikalstamų veikų sudėtys Baudžiamojo kodekso Specialiojoje dalyje yra suskirstytos į atitinkamus skyrius. Kaip jau žinoma, atsakomybė už plėšimą numatyta Baudžiamojo kodekso XXVIII skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“. Taigi rūšinis plėšimo objektas su pagrindiniu jo objektu sutampa tik iš dalies, nes turtinės teisės ir turtiniai interesai nėra plėšimo objektu.

„Pagrindiniu nusikaltimo objektu yra laikoma tokia vertybė, kurią pirmiausia norėjo apsaugoti įstatymų leidėjas, kriminalizuodamas veiką. Be to, pasikėsinimas į šią vertybę yra nusikalstamos veikos esmė.“²⁶ Plėšimu yra siekiama pagrobti svetimą turtą, todėl pagrindinis tiesioginis šio nusikaltimo objektas yra konkreti nuosavybė, kuri, kaip ir vagystės atveju, gali būti bet kokios formos ir rūšies. Veikos kvalifikavimui tai reikšmės neturi.²⁷ Nuosavybės teisė Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau Civilinis kodeksas) apibrėžiama kaip „teisė savo nuožiūra, nepažeidžiant įstatymų ir kitų asmenų

²⁴ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 306.

²⁵ GIEDRAITYTĖ, V.; MIEŽANSKIENĖ, R.; ŠENAVIČIUS, A., et al. *Teisės pagrindai: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija, 2011, p. 134.

²⁶ PIESLIAKAS, V. *Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį: mokymo leidinys*. Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996, p. 65.

²⁷ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 280.

teisių ir interesų, valdyti, naudoti nuosavybės teisės objektą ir juo disponuoti“.²⁸ Tačiau manytina, kad toks nuosavybės teisės aiškinimas civilinės teisės prasme nepilnai atskleidžia nuosavybės kaip baudžiamosios teisės saugomo gėrio turinį. Tai turi būti suprantama ne tik kaip teisė, bet ir kaip atskiras objektas – visuomeninis gėris.

„Papildomu objektu yra laikoma tokia baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, pasikėsinimas į kurią nesusijęs su nusikalstamos veikos esme, su kaltininko tikslais, tačiau kuri visada ar gana dažnai pažeidžiama, kėsiantis į pagrindinį objektą, kaltininkui panaudojus atitinkamą būdą.“²⁹ Kadangi pagrindinėje plėšimo sudėtyje (Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalyje) numatyta, jog plėšimo metu atliekami smurtinio pobūdžio veiksmai (panaudojamas fizinis smurtas ar atimama galimybė nukentėjusiam asmeniui priešintis), papildomu tiesioginiu šio nusikaltimo objektu laikoma asmens sveikata bei žmogaus veiksmų laisvė. Tai nurodęs yra ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.³⁰ Be to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasakęs, kad papildomu plėšimo objektu, be sveikatos ir žmogaus veiksmų laisvės, taip pat gali būti žmogaus garbė ir orumas.³¹ Pastebėtina, jog žmogaus veiksmų laisvė plėšimo atveju turi būti suprantama siaurai – kaip laisvė pasirinkti savo buvimo vietą, o žmogaus sveikata – tai jo organizmo fiziologinė būklė, kuri iš esmės yra svarbesnė vertybė už nuosavybę. Sveikatos sutrikdymas kodekse įvardijamas kūno sužalojimu, užkrėtimu liga ar kitokiu susargdinimu.³² Ne pagrindinis, o papildomas plėšimo objektas sveikata yra todėl, kad grėsmė sveikatai, siekiant užvaldyti svetimą turtą, netraktuojama kaip plėšimo esmė. Formuluodamas plėšimo sudėtį, įstatymų leidėjas norėjo pirmiausia uždrausti atvejus, kai iš žmogaus atimamas turtas panaudojant smurtą.³³ Taigi apibendrinus, darytina išvada, kad plėšimo sudėtis pilnai apima ne tik fizinio skausmo sukėlimą, nežymų sveikatos sutrikdymą, nesunkų sveikatos sutrikdymą, bet ir tokias nusikalstamas veikas kaip neteisėtas laisvės atėmimas, žmogaus veiksmų varžymas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad plėšimo objektu nelaikoma žmogaus gyvybė. Gyvybės atėmimas plėšimo metu reikalauja atskiro kvalifikavimo. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senatas yra išaiškinęs, kad nužudymas, padarytas plėšimo metu,

²⁸ Lietuvos respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262. 4.37 str.

²⁹ PIESLIAKAS, V. *Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį*: mokymo leidinys. Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996, p. 65.

³⁰ Lietuvos aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 2 punktas.

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-524/2006.

³² ABRAMAVIČIUS, A.; BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 1 knyga*: vadovėlis. Antrasis papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 186.

³³ PIESLIAKAS, V. *Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį*: mokymo leidinys. Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996, p. 65.

turi būti kvalifikuojamas kaip tyčinis nužudymas dėl savanaudiškų paskatų ir plėšimas.³⁴ „Kaip nusikaltimų sutaptis kvalifikuojamas ir tyčinis nužudymas plėšimo metu, kai kaltininkas nužudydamas siekė nusišalinti padarytą plėšimą“³⁵. Tokiu atveju padaryta veika papildomai kvalifikuojama kaip tyčinis nužudymas turint tikslą nusišalinti kitą nusikaltimą. Pagal dviejų nusikaltimų sutaptį veika kvalifikuojama ir neatsargaus gyvybės atėmimo atveju.

Nusikaltimo dalyku laikomi materialaus pasaulio daiktai, į kuriuos tiesiogiai kėsinantys pažeidžiami teisiniai gėriai.³⁶ Baudžiamąjį kodekso Specialiosios dalies komentaro autorių teigimu, plėšimo dalykas sutampa su vagystės dalyku, o vagystės dalyku laikomas svetimas turtas, priklausantis tam tikram asmeniui, valstybei ar savivaldybėms.³⁷ Teisė į nuosavybę nėra vagystės ir plėšimo dalykas, nes, pagrobdamas svetimą turtą, kaltininkas nuosavybės teisės neatima. Taigi plėšimo dalyku teisine prasme gali būti tik svetimas turtas. Žodis „svetimas“ tiesiogiai įtvirtintas plėšimo sudėtyje. Svetimu paprastai laikomas turtas, kuris kaltininkui nepriklauso nuosavybės teise arba nėra kitaip teisėtai jo valdomas. Taigi svetimu nelaikomas turtas, priklausantis asmenims bendrosios nuosavybės teise. Svetimu turtu nelaikytini ir šeimininkiniai daiktai – daiktai, kuriuos savininkas išmetė, paliko, taip atsisakydamas nuosavybės teisių, taip pat daiktai, kurie niekam nepriklausė. „Svetimumo požymio išaiškinimas yra ypač aktualus kvalifikuojant veikas, kai kaltininkas turtą pagrobia iš šeimos narių ar asmenų, su kuriais jį sieja turtiniai, verslo, ar artimi asmeniniai ryšiai. <...> Tačiau šis požymis nereikalauja, kad grobimo momentu turtas būtų pas savininką <...> Kvalifikuojant veiką kaip svetimo turto pagrobimą, svarbu nustatyti patį svetimumo faktą, o tai, kad kaltininką ir nukentėjusįjį sieja artimi giminystės ryšiai, baudžiamosios atsakomybės už svetimo turto grobimą nešalina.“³⁸

Pastebėtina, kad Baudžiamajame kodekse vartojama turto sąvoka yra platesnė nei daikto sąvoka, todėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ išaiškinta, kad „turtas pagal Baudžiamąjį kodeksą 178 ir 180 straipsnius – tai turintys vertę bei fizinius parametrus (gabaritus, svorį, skaičių, kiekį) daiktai (pvz., namų apyvokos daiktai, transporto ir

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“. *Teismų praktika*. 2004, Nr. 21, 20 punktas.

³⁵ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamąjį kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 307.

³⁶ BANEVIČIENĖ, A.; GIEDRAITYTĖ, V.; MIEŽANSKIENĖ, R. *Lietuvos teisės įvadas: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2012, p. 222.

³⁷ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamąjį kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 280, 307.

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. „Teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga“. *Teismų praktika*, 2005, 23.

gamybos priemonės, asmeniniai daiktai, taip pat pinigai ir vertybiniai popieriai).³⁹ „Vertybiniai popieriai, taip pat kiti dokumentai, žymintys tam tikrą piniginę vertę, kaip vagystės ir plėšimo dalykas yra tik tie, kurie suteikia teisę gauti turtą be juos pateikusių asmens tapatybės ir reikalavimo teisės turėjimo nustatymo (pavyzdžiui, dovanų čekis)“⁴⁰ Vardiniai vertybiniai popieriai, kurių turinyje nurodyta reikalavimo teisė konkrečiam asmeniui, nėra nei vagystės, nei plėšimo dalyku. Taigi plėšimo dalyku nėra ir kiti dokumentai, kurie neturi vertės ar nesuteikia teisės gauti turto. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad „Pasas yra asmens dokumentas, kuriuo patvirtinama jo turėtojo tapatybė ir Lietuvos Respublikos pilietybė. <...> Šis dokumentas nežymi kokios nors piniginės vertės ir nesuteikia teisės gauti turtą, todėl tai nėra svetimas turtas ir kartu nėra plėšimo dalykas. <...> nors dėl jo pagrobimo nukentėjusysis gali patirti tam tikrus piniginius nuostolius, kurie susiję su naujo paso gavimu, tačiau tokia žala negali būti pripažįstama plėšimu pagrobtu turtu ir sumuojama su kito plėšimo metu pagrobto turto verte.“⁴¹ Vadinasi, plėšimo dalyku paprastai yra kilnojamas turtas – „daiktai, kuriuos galima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės“⁴². Plėšimo dalyku negali būti daiktai išimti iš apyvartos ar daiktai, kurių apyvarta yra ribota. Suprantama, jog plėšimo būdu negalima pagrobti namo, kuris nustatyta tvarka įregistruotas nekilnojamojo turto registre kaip gyvenamasis ar kitos paskirties objektas, tačiau pats fizinis nekilnojamąjį turtą sudarančių daiktų paėmimas yra galimas. „Daiktai, atskirti nuo nekilnojamojo turto (pvz., sodo vaisiai, nukirstas ar iškastas medis, išimtos namo durys, langai ir kt.), taip pat yra šios nusikalstamos veikos dalykas.“⁴³

Susipažinus su plėšimo objektu ir dalyku, toliau apžvelgiama plėšimo objektyvioji pusė.

1.2.2. Objektyvioji pusė

Plėšimo sudėties objektyvioji pusė pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnį pasireiškia svetimo turto pagrobimu panaudojant fizinę smurtą ar grasinant tuoj pat jį

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 4 punktas.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 4 punktas.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-364/2006.

⁴² ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 281.

⁴³ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 281.

panaudoti arba kitaip atimant galimybę nukentėjusiam asmeniui priešintis. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senatas išaiškino, kad „pagrobimas – tai tyčinis, neteisėtas ir neatlygintinas svetimo turto fizinis užvaldymas, atimantis iš asmens galimybę valdyti, naudotis ir disponuoti jam priklausančiu turtu.“⁴⁴ Taigi žodžiu „pagrobė“ išreiškiamas ne tik veikos, bet ir padarinių požymis. Vadinasi, būtini šios nusikalstamos veikos objektyviosios pusės požymiai yra veika, jos padarymo būdas, padariniai ir priežastinis ryšys.

Plėšimui būdinga tai, kad jis padaromas tik veikimu. „Taigi, plėšimo sudėties objektyviosios pusės požymis – veika pasireiškia aktyviais veiksmais“⁴⁵. Veikimas baudžiamosios teisės prasme – tai aktyvus pavojingas visuomenei žmogaus elgesys, numatytas baudžiamajame įstatyme. „Veikimas yra dažniausiai pasitaikanti pavojingos veikos padarymo forma. Pavojingas veikimas dažnai pasireiškia fiziniu (smurtiniu) poveikiu į kitą žmogų. Tačiau pavojinga veika gali būti padaroma ir fiziniaus nesmurtinio poveikio kūno judesiais.“⁴⁶ Kaip jau minėta, plėšimo baudžiamosios teisės norma numato tris kaltininko veikimo būdus svetimam turtui pagrobti: fizinio smurto panaudojimą, grasinimą jį tuoj pat panaudoti ir kitokį galimybės nukentėjusiam asmeniui priešintis atėmimą. Visi šie svetimo turto pagrobimo būdai yra lygiaverčiai ir bet kurio iš jų panaudojimas nusikalstamam tikslui pasiekti sudarys plėšimo sudėties objektyviają pusę.⁴⁷

Smurto panaudojimas yra kriterijus, kuris leidžia plėšimą atskirti nuo atvirosios vagystės. Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies komentare išaiškinta, kad visi nesmurtinės vagystės atvejai kvalifikuojami kaip vagystė, o visi smurtinės vagystės atvejai, nors ir nėra užpuolimo, bet atimama galimybė priešintis, kvalifikuojami kaip plėšimas.⁴⁸ Taigi turto užvaldymas netikėtu staigiu judesiu, siekiant atskirti konkretų daiktą nuo jo turėtojo, laikomas ne plėšimu, o atvirąja vagyste. Tačiau nukentėjusiajam pasipriešinus kaltininkui ir pradėjus su juo grumtis, atviroji vagystė perauga į plėšimą. Antai, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. sausio 23 d. nuosprendžiu P. V. nuteistas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį už tai, kad 2012 m. rugpjūčio 5 d. apie 19.20 val., turėdamas tikslą pagrobti svetimą turtą, Vilniuje, pagriebus už T. Z.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 7 punktas.

⁴⁵ Vilniaus apygardos teismo 2010 m. spalio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-256-66/2010.

⁴⁶ DAMBRAUSKIENĖ, G.; MARCIJONAS, A.; MONKEVIČIUS, E., et al. *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 469.

⁴⁷ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 307.

⁴⁸ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 312.

rankinės bandant ją išplėsti, o nukentėjusiajai T. Z. rankinės nepaleidus, pargriovė pastarąją ant žemės ir tokiu būdu panaudojus fizinį smurtą, pargriautą T. Z. tempdamas žeme, iš rankų išplėšė ir pagrobė jos rankinę, taip plėšimo būdu pasisavindamas T. Z. priklausantį 551,55 Lt (159,74 Eur) vertės turta.⁴⁹ Taigi šiuo atveju aplinkybė, kad T. Z. nepaleido rankinės, laikė tvirtai įsikibusi ir dėl to pargriuvo, paskui buvo velkama žeme, traktuotina kaip smurtas, t. y. P. V. siekimas išlaikyti paimtą tačiau dar neužvaldytą turta, todėl ši nusikalstama veika buvo kvalifikuota ne kaip atvira vagystė, o kaip plėšimas.

Plėšimo atveju fizinis smurtas suprantamas kaip bet koks fizinis-smurtinis poveikis nukentėjusiojo kūnui, nepriklausomai nuo to, kokie sveikatos sutrikdymai buvo padaryti nukentėjusiajam. Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies 180 straipsnio komentare išaiškinta, kad „veika kvalifikuojama kaip plėšimas ir tuo atveju, jei dėl fizinio smurto poveikio nukentėjusiajam teisiškai reikšmingų sveikatos sutrikdymų nebuvo padaryta, bet smurtininko veiksmai sukėlė fizinį skausmą“.⁵⁰ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad plėšimo metu panaudotas fizinis smurtas yra ne nusikalstamos veikos tikslas, o tik priemonė pagrobti svetimą turta. Svarbu tai, kad turto pagrobimo, jo užvaldymo procese prievartos priemonės būtų panaudojamos prieš atimant turta, to turto užvaldymo metu arba siekiant jį išlaikyti tuoj po atėmimo momento, t. y. jį pasisavinti.⁵¹

Plėšimas gali būti padarytas panaudojant ir psichinį smurtą, kuris sietinas su grasinimu tuoj pat panaudoti fizinį smurtą. Grasinimas tuoj pat panaudoti fizinį smurtą turi būti realus. Veika gali būti pripažinta plėšimu tik tuomet, kai kaltininko grasinimas nesukėlė nukentėjusiajam jokių abejonių dėl jo realumo. Grasinimas gali būti išreikštas ir žodžiais, ir veiksmais (pavyzdžiui, demonstruojant peilį), ar tiesiog sukuriant situaciją, kuri yra bauginanti, kelianti nerimą ir saugumo trūkumą nukentėjusiajam (pavyzdžiui, reikalaujant atiduoti turta nuošalioje vietoje, tamsiu paros metu). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasakęs, kad net buvimas šalia tuo metu, kai kitas grobia turta, nukentėjusiajam gali būti suprantamas kaip antrojo bendrininko buvimas, kaip grasinimas, kad nevykdant reikalavimo atiduoti turta ir priešinant, prieš jį gali būti panaudotas fizinis smurtas.⁵² Psichiniam smurtui plėšimo metu būdinga tai, kad nukentėjusiajam nepaklusus, visi grasinimai gali būti tuojau pat realizuoti. Todėl šio nusikaltimo nėra tada, kai grasinama ateityje pagarsinti žinias, žeminančias turto turėtojo ar jo artimųjų garbę bei orumą, sužaloti ar sunaikinti turta ir kt. Lietuvos Aukščiausiojo

⁴⁹ Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. sausio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-136-88/2013.

⁵⁰ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 308.

⁵¹ Vilniaus apygardos teismo 2012 m. liepos 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-719-387-2012.

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-526/2006.

Teismo Senatas yra išaiškinęs, kad „grasinimas tuoj pat panaudoti fizinį smurtą visada yra nukreiptas į turto savininką, valdytoją ar asmenį, kuriam laikinai patikėtas turtas“.⁵³ Tačiau pastebėtina tai, kad kaltininkas gali grasinti panaudoti fizinį smurtą ir prieš kitus plėšimo metu su turto turėtoju esančius asmenis. Pavyzdžiui, reikalaujant tuoj pat atiduoti turtą, su turto turėtoju kartu esančių artimųjų užpuolimas gali būti vertinamas kaip psichinio poveikio priemonė, nes kaltininkas tokiu būdu siekia paveikti ne nukentėjusiajam artimą asmenį, bet patį turto turėtoją, kad šis iš baimės dėl artimųjų tuoj pat atiduotų turtą.⁵⁴

Kaip jau minėta, plėšimo atveju svetimas turtas gali būti pagrobiamas ir kitaip atimant galimybę nukentėjusiam asmeniui priešintis. „Kitoks atėmimas galimybės priešintis yra tada, kai nukentėjusiojo asmens pasipriešinimui įveikti kaltininkas panaudoja tokius būdus, kurių neapima sąvokos „fizinio smurto panaudojimas“ ar „grasinimas tuoj pat panaudoti fizinį smurtą“, tačiau jais atimama galimybė nukentėjusiajam pasipriešinti bei ginti nuosavybę nuo pagrobimo.“⁵⁵ Antai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyje yra išaiškinęs, kad net ir suėmimas už kaklo plėšimo metu gali būti laikomas atėmimu galimybės priešintis ir ginti nuosavybę nuo pagrobimo, nes suėmus nukentėjusį už kaklo, prieš jį panaudojama prievarta, nesusijusi su sveikatos sutrikdymu ar fizinio skausmo sukėlimu, tačiau šis veiksmas panaudojamas tam, jog nukentėjusysis suprastų, kad priešintis neverta. „Ta aplinkybė, kad nukentėjusysis turėjo realią galimybę gintis, nes jis turėjo laisvas rankas ir kojas, neturi reikšmės nusikalstamos veikos kvalifikavimui“.⁵⁶ Taigi, kitoks atėmimas galimybės nukentėjusiam asmeniui priešintis yra savarankiškas plėšimo sudėties požymis, kuris neturi būti siejamas su fiziniu ar psichiniu smurtu. Galimybės nukentėjusiajam priešintis atėmimu teismų praktikoje pripažįstami tokie atskiri veiksmai kaip: įstūmimas į kambarį ir užrakinimas, surišimas, uždarymas atskiroje patalpoje, kurios durys užremiamos šaldytuvu (ar kitu sunkiu daiktu), dujų papurškimas į akis, prispaudimas prie žemės ar automobilio ir laikymas, užmigdymas naudojant medikamentus ar narkotines medžiagas, netgi apgaulės panaudojimas bei kiti atvejai.⁵⁷

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 11 punktas.

⁵⁴ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 310.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 13 punktas.

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-176/2006.

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. „Teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga“. *Teismų praktika*, 2005, 23.

Nusikaltimo padariniai – tai tie baudžiamojo įstatymo numatyti žalingi pakitimai išoriniame pasaulyje, kuriuos sukelia asmens veika ir kurie priklauso nusikaltimo objektyviosios pusės požymiams. Baudžiamojoje teisėje didelę reikšmę turi nusikalstamų veikų sudėčių klasifikavimas į materialias ir formalias nusikalstamų veikų sudėtis. Klasifikacijos pagrindas – objektyvaus sudėties požymio – pavojingų padarinių reikšmė nusikalstamos veikos sudėčiai ir asmens baudžiamajai atsakomybei. Tas nusikalstamų veikų sudėtis, kuriose įstatymų leidėjas yra įtraukęs pavojingus padarinius ir aprašęs Baudžiamojo kodekso straipsnio dispozicijoje, priimta vadinti materialiomis. Tais atvejais, kai pavojingi padariniai nėra įtraukti į nusikalstamos veikos sudėtį, įstatymų leidėjas nesieja baudžiamosios atsakomybės su kilusiais veikos padariniais ir tokios sudėtys vadinamos formaliomis.⁵⁸ Traukiant atsakomybėn už formaliosios sudėties nusikalstamas veikas, pakanka nustatyti faktą, kad kaltininkas padarė uždraustą veiką. Tačiau, nustatant už šiuos nusikaltimus bausmes, reikia atsižvelgti ir į atsiradusias pasekmes ar galimumą joms atsirasti. Jei sudėtis materialinė, baudžiamoji atsakomybė bus taikoma už padarytą veiką ir už sukeltus pavojingus padarinius. Tokiais atvejais prie pagrindinių sudėties požymių priskirtinas ir priežastinis ryšys tarp pavojingos veikos ir pavojingų padarinių. „Taigi, prieš pradėdant tirti bylą, labai svarbu nustatyti nusikalstamos veikos sudėtis yra materialinė ar formalinė, nes nuo to priklausys įrodinėtinių byloje požymių kiekis, įrodinėjimo ribos bei teisinis baudžiamasis padarytos veikos vertinimas.“⁵⁹

Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies komentare nurodyta, kad „plėšimo sudėtis yra materialioji, todėl būtinu objektyviosios pusės požymiu yra ne tik pati veika, bet ir jos padarinys – turto užvaldymas“.⁶⁰ Tai reiškia, kad kaltininkas nugali tam tikrą nukentėjusiojo pasipriešinimą ir pasisavina svetimą turtą, nors reali žala sveikatai gali būti ir nepadaryta. Vadinasi, asmens užpuolimas, pavartoti grąsinimai ar netgi turto atėmimas, nesuspėjęs jo pasisavinti, turi būti vertinami kaip pasikėsinimas padaryti plėšimą. Kadangi plėšimo sudėtis yra materialinė, būtinu jo objektyviosios pusės požymiu yra ir priežastinis ryšys, kuris turi egzistuoti tarp padarinių ir nusikalstamos veikos. Baudžiamosios teisės teorijoje priežastiniu ryšiu (lot. *causa*) vadinamas „santykis tarp veikos ir padarinių, kuriam esant veika sukelia ir nulemia nusikalstamus padarinius“.⁶¹

⁵⁸ DAMBRAUSKIENĖ, G.; MARCIJONAS, A.; MONKEVIČIUS, E., et al. *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 466.

⁵⁹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga: antroji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius, 2009, p. 202.

⁶⁰ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 312.

⁶¹ BANEVIČIENĖ, A.; GIEDRAITYTĖ, V.; MIEŽANSKIENĖ, R. *Lietuvos teisės įvadas: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2012, p. 225.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog ypač svarbus yra ir nusikalstamos veikos baigtumo momento nustatymas, nes nuo to, ar nusikalstama veika buvo baigta, ar nutrūko kitoje stadijoje, priklauso teisinės pasekmės, kylančios už tų veikų padarymą. Plėšimas laikomas baigtu, kai kaltininkas užvaldo svetimą turtą ir įgyja galimybę neteisėtai valdyti, naudotis ir disponuoti turtu pagal savo valią. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad kaltininkui pagrobus bent dalį turto, nusikalstama veika kvalifikuojama kaip baigta viso turto, kurį kaltininkas kėsinosi pagrobti, atžvilgiu. Tačiau tais atvejais, kai plėšimo būdu yra kėsinamasi pagrobti didelės vertės turtą, bet pagrobto turto vertė nesudaro didelės vertės požymio, veika kvalifikuojama kaip pasikėsinimas padaryti didelės vertės plėšimą.⁶² „Neapibrėžtos tyčios atveju plėšimas yra baigtas kaltininkui pagrobus bent dalį svetimo turto.“⁶³

Nusikaltimo padarymo vietą, laiką, būdą, priemones ir aplinkybes įstatymų leidėjas kai kuriais atvejais įtraukia į nusikaltimų sudėtis kaip būtinus objektyviosios pusės požymius. Kitais atvejais šie požymiai lieka už nusikalstamos veikos sudėties ribų. Todėl jų reikšmė baudžiamajai atsakomybei ne visada vienoda. Kai tam tikras nusikaltimo padarymo laikas, vieta, būdas, priemonės ar aplinkybės nurodyti įstatyme kaip sudėties požymiai, būtina juos nustatyti tinkamam nusikaltimo kvalifikavimui. Jeigu tokio nurodymo įstatyme nėra, tai minėtų požymių išaiškinimas neturi reikšmės kvalifikacijai, bet yra svarbus teisingam padarytos nusikalstamos veikos vaizdui atkurti, veikos ir subjekto pavojingumo laipsniui apibūdinti, tinkamai bausmei paskirti. Kaip jau minėta, plėšimas gali būti padarytas panaudojant fizinį smurtą ar grasinant tuoj pat jį panaudoti arba kitaip atimant galimybę nukentėjusiam asmeniui priešintis ir tai yra būtinieji šios nusikalstamos veikos požymiai. Kiti fakultatyvūs objektyviosios pusės požymiai (laikas, vieta ir pan.) kvalifikuojant nusikalstamą veiką pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį reikšmės šiuo atveju neturi.

1.2.3. Subjektas

Tiriamą nusikalstamą veiką daugiausia dėmesio skiriama ją padariusiam asmeniui (subjektui). Baudžiamąja tvarka atsako ne kiekvienas nusikalstamą veiką padaręs asmuo, bet tik toks kuriam būdingos tam tikros įstatymų numatytos savybės. Būti nusikaltimo subjektu reiškia būti atsakingu pagal baudžiamuosius įstatymus už pavojingą visuomenei

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“, *Teismų praktika*, 2005, 23. 8 punktas.

⁶³ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 312.

veikos padarymą. Asmuo, trauktinas baudžiamojon atsakomybėn, arba baudžiamosios atsakomybės subjektas pagal Lietuvos baudžiamąją teisę gali būti ir fizinis, ir juridinis asmuo. Tačiau Baudžiamajame kodekse įtvirtinta nuostata, kad „juridinis asmuo atsako tik už nusikalstamas veikas, už kurių padarymą šio kodekso specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė“.⁶⁴ Pagrindinis nusikaltimo sudėties požymis, apibūdinantis trauktiną baudžiamojon atsakomybėn fizinį asmenį ir įeinantis į visas nusikalstamų veikų sudėtis, yra tokio asmens amžius. Baudžiamajo kodekso 13 straipsnyje nustatyta, kad pagal baudžiamuosius įstatymus atsako asmenys, kuriems prieš padarant nusikaltimą yra suėję 16 metų. Vis dėl to, už kai kurias nusikalstamas veikas baudžiamoji atsakomybė kyla jau nuo 14 metų. Baigtinis sąrašas tokių nusikalstamų veikų pateiktas Baudžiamajo kodekso 13 straipsnio 2 dalyje. Tarp išimčių numatytas ir plėšimas.

Taigi „plėšimo subjektu gali būti pakaltinamas, sulaukęs 14 metų amžiaus fizinis asmuo“.⁶⁵ Manytina, kad tokio amžiaus asmuo gali jau ne tik visapusiškai suvokti, bet ir įsisąmoninti draudimus. Todėl plėšimo metu jis paprastai suvokia, kad daro nusikaltimą nuosavybei ir supranta žalingo tokio veikimo padarinius.

Be nusikaltimo subjekto amžiaus, kitas būtinas kiekvienos nusikalstamos veikos subjekto požymis yra jo pakaltinamumas. Pakaltinamumas – tai asmens galėjimas nusikaltimo darymo momentu suprasti savo veiksmų esmę ir juos valdyti. Baudžiamosios teisės normos savo reikalavimus visada kreipia tik į asmenis, sugebančius suprasti savo elgesį ir pajėgiančius jį kontroliuoti. Nepakaltinamumas yra asmens negalėjimas suprasti savo veiksmų esmės ar jų valdyti, sukeltas liguistų jo psichinės būsenos pakitimų. Nusikaltimo darymo metu kaltininkas, esantis nepakaltinamumo būsenoje ir šiuo pagrindu negalintis suprasti savo veiksmų esmės arba jų valdyti, negali būti pripažintas nusikaltimo subjektu. Pažymėtina, kad Baudžiamajame kodekse greta nepakaltinamumo sąvokos yra įvesta riboto pakaltinamumo sąvoka. Teismas pripažįsta asmenį ribotai pakaltinamu, jeigu, darydamas Baudžiamajame kodekse uždraustą veiką, tas asmuo dėl psichikos sutrikimo, kuris nėra pakankamas pagrindas pripažinti jį nepakaltinamu, negalėjo visiškai suvokti pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio ar valdyti savo veiksmų.⁶⁶ Ribotas pakaltinamumas neturi įtakos sudėčiai kaltininko veikoje, patraukti jį baudžiamojon atsakomybėn galima. Tačiau pripažinus asmenį ribotai pakaltinamu, įstatyme numatyta galimybė jam skirtiną bausmę sušvelninti. Tokiu atveju laikoma, kad asmuo suvokė daromas veikos pavojingumą ir turi atsakyti už padarytą veiką, tačiau

⁶⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės Žinios*, 2000, Nr. 89-2741, 20 str. 1 d.

⁶⁵ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamajo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 313.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės Žinios*, 2000, Nr. 89-2741, 18 str. 1 d.

įstatymas suteikia teismui teisę skiriamą bausmę švelninti (remiantis Baudžiamojo kodekso 59 straipsnio 1 dalies 11 punktu).

Vadinasi, plėšimo subjektu gali būti pakaltinamas ar ribotai pakaltinamas, 14 metų sulaukęs fizinis asmuo. Juridinis asmuo plėšimo subjektu būti negali.

1.2.4. Subjektyvioji pusė

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad „nustatydami nusikalstamo sumanymo turinį, teismai turi neapsiriboti pirmine jo forma, tačiau privalo aiškintis jo dinamiką visos nusikalstamos veikos darymo metu. Nustatant nusikalstamo sumanymo turinį, nepakanka nustatyti vien tik objektyvius veikos požymius. Būtina nustatyti ir subjektyvius veikos požymius, t. y. kokio tikslo siekė bei kokius padarinius numatė kaltininkas.“⁶⁷

Pagrindinis nusikalstamos veikos subjektyviosios pusės požymis yra kaltė, todėl įrodinėjant kaltę baudžiamosiose bylose turi būti nustatyta kaltės forma ir turinys. Baudžiamojo kodekso 15 straipsnyje įtvirtintas tyčios apibrėžimas išskiriant dvi tyčinės kaltės rūšis: tiesioginę ir netiesioginę tyčią, o Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies komentare išaiškinta, kad plėšimo subjektyvioji pusė gali pasireikšti tik tiesiogine tyčia. Taigi plėšimo atveju kaltininkas suvokia, kad turtas yra svetimas ir nori jį pagrobti (užvaldyti) neteisėtomis priemonėmis. „Grobdamas svetimą turtą plėšimo būdu, kaltininkas suvokia, kad veikia prieš turto savininko valią ar atėmęs galimybę priešintis, numato nusikalstamos veikos padarinius ir jų nori.“⁶⁸

Kaip jau minėta, plėšimas gali būti padaromas tiek apibrėžta, tiek neapibrėžta tyčia. Kaltininkas veikia neapibrėžta tyčia tada, kai neturi išankstinio tikslo pagrobti konkretų ar tam tikros vertės turtą. Tokiais atvejais jo veika kvalifikuojama pagal padarinius. Tais atvejais, kai kaltininkas yra suplanavęs pagrobti tam tikrą ar tam tikros vertės turtą, jis veikia apibrėžta tyčia ir jo veika kvalifikuojama jau priklausomai nuo to, ar jam pavyks įgyvendinti savo nusikalstamą ketinimą, ar ne.

Papildomais (fakultatyviais) subjektyviosios pusės požymiais laikytini nusikalstamos veikos padarymo tikslas ir motyvai. Manytina, kad plėšimas paprastai padaromas iš savanaudiškų paskatų, siekiant praturtėti. Tačiau tais atvejais, kai smurtas panaudojamas ne su tikslu pagrobti svetimą turtą, bet kitais tikslais (pavyzdžiui, dėl pavydo), o noras atimti ir pasisavinti svetimą turtą atsiranda jau po smurto panaudojimo,

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-473/2009.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“, *Teismų praktika*, 2005, 23. 14 punktas.

tokie kaltininko veiksmai negali būti laikomi plėšimu, nusikalstama veika turi būti kvalifikuojama pagal kitus Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies straipsnius. Antai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ yra išaiškinęs, kad „jei asmuo naudoja fizinį smurtą neturėdamas tikslo pagrobti svetimo turto, tačiau toks sumanymas kaltininkui kyla panaudojus smurtą, kaltininko veiksmai kvalifikuojami kaip dvi savarankiškos nusikalstamos veikos – sveikatos sutrikdymas ir vagystė (realioji sutaptis).“⁶⁹ Tačiau pabrėžtina, kad tais atvejais, kai kaltininko sumanymas pagrobti svetimą turtą kyla smurto naudojimo metu, veika kvalifikuotina kaip plėšimas.

Kaip jau minėta, plėšimo sudėtis yra materialioji, todėl būtinu plėšimo sudėties požymiu yra turto užvaldymas, o kur kaltininkas, užvaldęs svetimą turtą, vėliau jį padėjo išmetė, padovanojo ar suvartojo, plėšimo kvalifikavimui reikšmės neturi.⁷⁰

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“, *Teismų praktika*, 2005, 23. 14 punktas.

⁷⁰ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 313.

2. KVALIFIKUOTA PLĖŠIMO SUDĖTIS

2.1. Bendroji apžvalga

Baudžiamosios teisės teorijoje „kvalifikuota nusikaltimo sudėtis yra tokia, į kurią įtraukiami papildomi, palyginti su pagrindine sudėtimi, požymiai, didinantys nusikalstamos veikos pavojingumą“.⁷¹ Esant kvalifikuotai sudėčiai, įstatymų leidėjas formuluoja griežtesnę sankciją. Kvalifikuotos sudėtytys paprastai aprašomos Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies straipsnių antrose, trečiose, ketvirtose dalyse.⁷² Tokiu principu Baudžiamajame kodekse suformuluota ir plėšimo sudėtis. Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalyje, kaip jau minėta, reglamentuota pagrindinė plėšimo sudėtis, o to paties straipsnio 2 dalyje ir 3 dalyje įtvirtinta kvalifikuota plėšimo sudėtis, kuri apima tokius plėšimą kvalifikuojančius požymius: 1) įsibrovimą į patalpą; 2) nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimą; 3) šaunamojo ginklo ar sprogmenų panaudojimą; 4) didelės vertės ar didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimą; ir 5) plėšimą padarytą dalyvaujant organizuotoje grupėje. Taigi plėšimą kvalifikuojantys požymiai yra susiję ne tik su kaltininko veikimo būdu, bet ir su nusikaltimo metu naudojamomis priemonėmis, nusikaltimo dalyko ypatumais ir veikimo forma. Pastebėtina, jog ne visi šie plėšimą kvalifikuojantys požymiai yra lygiaverčiai, įstatymų leidėjas diferencijuoja juos pagal pavojingumą, atitinkamai už pavojingesnius nustatydamas griežtesnę sankciją. Todėl galima teigti, kad Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje ir 3 dalyje atitinkamai įtvirtintos kvalifikuota ir itin kvalifikuota plėšimo sudėtytys (kvalifikuojantys ir itin kvalifikuojantys požymiai).

2.2. Kvalifikuojantys požymiai

2.2.1. Įsibrovimas į patalpą

Išanalizavus baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teismuose ataskaitas, teigtina, kad plėšimas įsibraunant į patalpą yra dažniausiai nustatomas plėšimą

⁷¹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga: antroji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius, 2009, p. 200.

⁷² DAMBRAUSKIENĖ, G.; MARCIJONAS, A.; MONKEVIČIUS, E., *et al. Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 467.

kvalifikuojantis požymis.⁷³ Pastebėtina, kad iš esmės tokį patį tik didesnės apimties kvalifikuojantį požymį apima ir vagystės kvalifikuota sudėtis. Baudžiamojo kodekso 178 straipsnio 2 dalyje reglamentuotas svetimo turto pagrobimas įsibrovus į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją. Šių požymių turinys atskleistas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimo „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ 15 punkte. Įsibrovimas jame apibrėžtas kaip „slaptas arba atviras neteisėtas patekimas į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją“.⁷⁴ Tačiau plėšimo atveju, „įsibrovimu suprantamas tik atviras ar slaptas neteisėtas, neleistas patekimas į bet kokią tiek gyvenamąją, tiek negyvenamąją patalpą“.⁷⁵ Vadinas, įstatymų leidėjas plėšimo atveju nustato kiek siauresnį kvalifikuojantį požymį – Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalis nereglamentuoja įsibrovimo į saugyklą ar saugomą teritoriją. Taigi plėšimas padarytas įsibrovus į saugyklą ar saugomą teritoriją, nesant kitų plėšimą kvalifikuojančių požymių, turėtų būti kvalifikuojamas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį kaip paprastas plėšimas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tokiu atveju kaltininkas pagrobęs svetimą turtą iš saugomos teritorijos panaudojant fizinį smurtą, grasinimus ar kitaip atimant galimybę nukentėjusiam asmeniui priešintis, gali būti nubaustas analogiška bausme kaip ir kaltininkas, kuris svetimą turtą iš saugomos teritorijos pagrobė vagystės būdu – nenaudojant nei fizinio smurto, nei grasinimų ir panašiai, nes Baudžiamojo kodekso 178 straipsnio 2 dalyje numatyta griežčiausia bausmė sutampa su 180 straipsnio 1 dalyje numatyta griežčiausia bausme (šešeri metai laisvės atėmimo). Akivaizdu, kad svetimo turto pagrobimas smurtiniu būdu yra daug pavojingesnis už nesmurtinį, todėl iš dalies sutiktina su A.Vosyliūtės nuomone, kad šis plėšimą kvalifikuojantis požymis turėtų būti analogiškas minėtam vagystės kvalifikuojančiam požymiui ir apimti įsibrovimą ne tik į patalpą, bet ir į saugyklą ar saugomą teritoriją.⁷⁶ Kadangi saugykla yra tam tikras įrenginys, įsibrovimą į saugyklą plėšimo būdu, priešingai nei į saugomą teritoriją, sunku įsivaizduoti.

„Svetimo turto pagrobimą įsibraunant į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją kvalifikuoja nusikalstamos veikos padarymo vieta ir būdas.“⁷⁷ Baudžiamojo kodekso 180

⁷³ Žr. priedą.

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 15 punktas.

⁷⁵ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 313.

⁷⁶ VOSYLIŪTĖ, A. Vagystės kvalifikuotų sudėčių konstravimo Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse ypatumai. *Teisė*. 2013, 88, p. 139.

⁷⁷ VOSYLIŪTĖ, A. *Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2009, p. 130.

straipsnio 2 dalyje įtvirtinta: „tas, kas apiplėšė įsibrovęs į patalpą <...> baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.“⁷⁸ Vadinasi, kvalifikuoto plėšimo padarymo vieta Baudžiamajame kodekse apibrėžiama terminu „patalpa“, o padarymo būdas – terminu „įsibrovimas“. Pastebėtina, kad tiek vieta, tiek būdas yra būtini šio nusikaltimo sudėties objektyvieji požymiai ir jeigu bent vieno iš jų nėra, veikos negalima kvalifikuoti pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį kaip plėšimo padaryto įsibrovus į patalpą. Pavyzdžiui, svetimo turto pagrobimas plėšimo būdu iš patalpos, nesant įsibrovimo požymių, kaip ir svetimo turto pagrobimas įsibraunant, bet ne į patalpą, nesudarys Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto plėšimą kvalifikuojančio požymio – įsibrovimo į patalpą. Todėl „įsibrovimo“ ir „patalpos“ sąvokų aiškinimas yra esminis dalykas tinkamam padarytos veikos kvalifikavimui.

2.2.1.1. Įsibrovimo samprata ir įsibrovimo būdai

Kaip jau minėta, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ įsibrovimas apibrėžtas kaip slaptas arba atviras neteisėtas patekimas į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją. Plėšimas, padarytas įsibraunant į patalpą, rodo kaltininko įžūlumą ir agresyvumą siekiant užsibrėžto tikslo, nes darant tokią nusikalstamą veiką, dažnai reikia įdėti papildomų pastangų kliūtims įveikti ir priėjimui prie svetimo turto gauti. Tačiau paminėtina tai, kad įsibraunama gali būti ne tik įveikiant kliūtis, bet ir patenkant be kliūčių (pavyzdžiui, kai patalpa palikta be apsaugos ar neužrakinta). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad „kliūčių nugalėjimas, pasireiškęs spynos atrakinimu, durų išlaužimu ar panašiais veiksmais, nėra būtinas įsibrovimo į patalpą požymis“.⁷⁹

„Įsibrovimas – visuomet neteisėtas, neleistinas patekimas į patalpą, saugyklą ar teritoriją.“⁸⁰ Todėl esant šiam kvalifikuojančiam požymiui, teismų praktikoje visada nustatinėjamas patekimo į patalpą neteisėtumas, kurį atskleidžia ne tik fizinis patekimo į patalpą būdas, bet ir tai, kokį tikslą turėjo kaltininkas prieš patekdamas į patalpą, kada jam kilo sumanymas pagrobti svetimą turtą, kada ir kaip jis šį sumanymą realizavo.⁸¹ Įsibrovimas į patalpą kaip plėšimą kvalifikuojantis požymis bus taikytinas tik tada, kai kaltininkas įsibrauna jau turėdamas tikslą pagrobti svetimą turtą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasakęs, kad „nusikaltimo nuosavybei atvejais neteisėtu laikomas bet koks

⁷⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės Žinios*, 2000, Nr. 89-2741, 180 str. 2 d.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-98-139/2016.

⁸⁰ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., *et al. Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 290.

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2013.

patekimas į patalpą neturint jokių teisių į ją įeiti“.⁸² Vadinasi, neteisėtumas reiškia, kad kaltininkas arba apskritai neturi teisės patekti į tam tikrą patalpą (pavyzdžiui, svetimą butą, namus ar atitinkamas įstaigas), arba, kad ta teisė patekti į ją galioja tik tam tikrą laiką (pavyzdžiui, negalima patekti į uždarytą parduotuvę, banką ir panašiai). Taigi jeigu kaltininkui būti tose patalpose nėra uždrausta, veika negali būti kvalifikuojama kaip įsibrovimas. Pavyzdžiui, įsibrovimo į patalpą kaip plėšimą kvalifikuojančio požymio nebūtų tada, kai svetimą turtą plėšimo būdu kaltininkas pagrobtų iš asmens esančio parduotuvėje parduotuvės darbo metu.

Teismų praktikoje susiduriama su sunkumais, kaip kvalifikuoti veikas, kai patekimas į dalį objekto teritorijos yra laisvas, o kitoje dalyje ribotas pašaliniais asmenims ar ribotas tam tikru laiku arba saugomas fizinėmis, mechaninėmis ar elektroninėmis apsaugos priemonėmis.⁸³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasakęs, kad kaip įsibrovimas kvalifikuotini ir tie atvejai, kai kaltininkas į patalpą patenka laisvai, bet svetimą turtą pagrobia iš atitinkamų vietų, į kurias pašaliniais asmenims patekti draudžiama ar patekimas yra ribojamas,⁸⁴ o patekimas į patalpą darbo metu, tačiau į tas vietas, į kurias įėjimas yra laisvas (nedraudžiamas), pavyzdžiui į parduotuvės prekybos salę, nelaikomas įsibrovimu net ir tuo atveju, kai patenkama turint tikslą apiplėšti.⁸⁵ Vadinasi, prieš patenkant į patalpą susiformavęs tikslas pagrobtį svetimą turtą neturi reikšmės veikos kvalifikavimui, jei patekimas į patalpą yra laisvas ir esminė aplinkybė yra neteisėtas patekimas. Todėl, pavyzdžiui, jei kaltininkas, su tikslu pagrobtį svetimą turtą, be kliūčių, bet neteisėtai patektų į nerakinamas tik parduotuvės personalui skirtas patalpas ir panaudodamas fizinį smurtą ar grasinimus pagrobtų parduotuvės darbuotojui priklausantį turtą, jo veiksmai turėtų būti kvalifikuojami kaip plėšimas įsibrovus į patalpą.

Įsibrovimas gali būti padaromas įvairiais būdais, įsibrauta slaptai, ar atvirai nusikalstamos veikos kvalifikavimui reikšmės šiuo atveju neturi. Slaptai įsibraunama dažniausiai įsilaužiant, t. y. nugalėjus kliūtis, susijusias su daiktų vientisumo pažeidimu (pavyzdžiui, išlaužiant duris, išimant langus ir panašiai). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad įsibrovimas į patalpą neapima įsibrovimu padarytos žalos – svetimo turto sunaikinimo ar sugadinimo (Baudžiamojo kodekso 187 straipsnis). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose yra išaiškinta, kad tais atvejais, kai įsibraunant į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją ne tik pagrobiamas, bet ir

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-592/2011.

⁸³ Lietuvos aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. “Teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga”. *Teismų praktika*, 2005, 23.

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-555/2010.

⁸⁵ PIKELIS, A. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas ir teismų praktika taikant Baudžiamojo kodekso 178 ir 180 straipsnius*. Vilnius, 2011, p. 85.

sugadinamas ar sunaikinamas kitas svetimas turtas, veika kvalifikuojama kaip idealioji nusikalstamų veikų, numatytų Baudžiamojo kodekso 178, 180 ir 187 straipsniuose, sutaptis.⁸⁶ Nusikaltimų sutaptis yra tada, kai asmuo padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, savo požymiais atitinkančių veikas, numatytas keliuose Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies straipsniuose. Idealią sutaptį yra tada, kai esant vieningam tikslui, tais pačiais veiksmais, tuo pačiu metu padaroma veika atitinkanti kelių skirtinguose Baudžiamojo kodekso straipsniuose numatytų nusikaltimų sudėtis.⁸⁷ Pavyzdžiui, jei kaltininkas, turint tikslą pagrobti svetimą turtą, išlaužia svetimo buto duris (taip sugadindamas svetimą turtą) ir, panaudodamas fizinį smurtą ar grasinimus tuoj pat jį panaudoti, ar kitaip atimant galimybę nukentėjusiam asmeniui priešintis, tą svetimą turtą pagrobia, tokie jo veiksmai turėtų būti kvalifikuojami kaip idealioji nusikalstamų veikų, numatytų 180 straipsnio 2 dalyje ir 187 straipsnio atitinkamoje dalyje, sutaptis.

Atvirą įsibrovimą galima suprasti kaip įsilaužimą į patalpą nugalėjus žmonių pasipriešinimą. Todėl ar patekimą į patalpą laikyti įsibrovimu, priklauso ir nuo savininko ar teisėto turto valdytojo valios. Plėšimo įsibrovus į patalpą atveju svarbu tai, kad kaltininkas į patalpą patenka neturint patalpos savininko ar kito teisėto turto valdytojo sutikimo. Patekimo į patalpą, kai kaltininkas turi leidimą patekti į ją, laikyti neteisėtu negalima. Tačiau, atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje patekimas į patalpą turint tikslą plėšimo būdu užvaldyti svetimą turtą, nors ir pasinaudojant pažintimi su nukentėjusiuoju, laikomas neteisėtu ir vertinamas kaip patekimas į patalpą prieš nukentėjusiojo valią.⁸⁸ Manytina, kad patekimas į patalpą, pasinaudojant pažintimi su nukentėjusiuoju, sietinas su įsibrovimu panaudojant apgaulę, nes žinant tikrus kaltininko ketinimus, nukentėjusysis pastarojo į patalpą neišleis. Todėl jeigu daikto pagrobimas susijęs su nukentėjusiojo apgaulė, kvalifikuojant veiką pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį, sprendžiant ar į patalpą buvo patekta neteisėtai, svarbu įvertinti apgaulės įtaką pagrobiant daiktą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagysčių ir plėšimų baudžiamosiose bylose“ išaiškinta, kad plėšimo atveju apgaulė yra tik priemonė prieiti prie turto, kurį kaltininkas ketina pagrobti.⁸⁹ Tai yra tokie atvejai, kai kaltininkas į patalpą patenka apsimitęs elektriku, supirkėju, darbininku, elgeta ir panašiai. Pavyzdžiui,

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-372/2013.

⁸⁷ ABRAMAVIČIUS, A.; ČEPAS, A.; DRAKŠIENĖ, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*: vadovėlis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 323.

⁸⁸ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 314.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 9 punktas.

Kauno apygardos teismo 2012 m. birželio 20 d. nuosprendžiu E. I. ir A. J. nuteistos pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį už tai, kad 2011 m. vasario 8 d., apie 14.00 val., turėdamos tikslą pagrobti svetimą turta, iš anksto susitarusios ir veikdamos bendrininkų grupe, plėšimo būdu užvaldė A. Š. turta, o tiksliau – E. I., turėdama iš anksto susiformavusį tikslą pagrobti svetimą turta, apgaule, tarsi norėdama patikrinti skaitiklių rodmenis, šeimininkui ją įleidus, įsibrovė į gyvenamąją patalpą – A. Š. butą. Buto virtuvėje E. I. nukreipė šeimininko dėmesį, o tuo tarpu pro neužrakintas duris į minėtą butą, su tikslu pagrobti svetimą turta, įsibrovė E. I. bendrininkė – kaltinamoji A. J., kuri A. Š. kambaryje ieškojo turto. A. Š. pastebėjus ir supratus, kad tokiu būdu norima pagrobti jo turta, abi kaltinamosios, siekiant pagrobti svetimą turta, prieš A. Š. panaudojo fizinį smurtą (E. I. ranka apglėbus A. Š. kaklą ir pradėjus jį smaugti, o A. J. sugriebus už rūbų bei rankų, abi kartu įstūmė nukentėjusią į svetainę ir parvertė ant sofos. E. I., prispaudusi A. Š. prie sofos, pradėjo smaugti jį daiktu panašiu į virvę, o nukentėjusiajam bandant išsilaisvinti, A. J. užmetė jam ant galvos staltiesę. A. Š. praradus sąmonę, numetė A. Š. ant grindų, surišo jam rankas ir kojas) ir toliau tęsė savo nusikalstamus veiksmus (plėšimo būdu iš svetimo buto pagrobė A. Š. priklausantį turta). Be to, tuo pačiu nuosprendžiu jos nuteistos pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį ir už tai, kad 2011 m. vasario 12 d., apie 14.30 val., iš anksto susitarusios ir veikdamos bendrininkų grupe, turėdamos tikslą pagrobti svetimą turta, įsibrovė į L. L. butą. A. J. atėjusi prie buto durų, melagingai pranešė, kad nori išsinuomoti butą. L. L. atrakinus ir pravėrus buto duris, A. J. prieš nukentėjusiosios valią įsibrovė į minėtą butą, kur toliau abi tęsė savo nusikalstamus veiksmus (naudodamos fizinį smurtą prieš L.L reikalavo pinigų, bet nieko negavusios, iš buto pasišalino tik su buto durų spynos raktais).⁹⁰

Pažymėtina, jog prie įsibrovimo į patalpą panaudojant apgaule priskirtinas ir suklastotų pažymėjimų ar leidimų panaudojimas. Pavyzdžiui, Kauno Apygardos teisme nagrinėjama byla, kurioje K. Š. kaltinamas dėl to, kad jis būdamas organizuotos grupės narys, turėdamas tikslą užvaldyti svetimą – R. S. priklausantį turta, veikdamas minėtos grupės sudėtyje ir grupėje pasiskirstę vaidmenimis su kitais organizuotos grupės nariais, 2005 m. birželio 13 d. apie 09.40 val., Kaune, persirengus policijos pareigūnais ir panaudojus suklastotą dokumentą, įsibrovė į R. S. butą ir panaudodami fizinį smurtą R. S. ir jo nepilnametės dukros T. S. atžvilgiu, pagrobė jam priklausantį turta.⁹¹

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, jog tuo atveju, kai į patalpą, saugyklą, ar saugomą teritoriją patenkama suklastojus

⁹⁰ Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. birželio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-132-361/2012.

⁹¹ Kauno apygardos teismo 2015 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-228-319/2015.

dokumentą ar panaudojant suklastotą dokumentą, veika kvalifikuojama kaip nusikalstamų veikų, numatytų Baudžiamojo kodekso 178 straipsnio 2 dalyje ar 180 straipsnio 2 dalyje ir Baudžiamojo kodekso 300 straipsnyje (dokumento suklastojimas ir disponavimas dokumentu), sutaptis.⁹² Pastebėtina, kad Baudžiamojo kodekso 300 straipsnio dalyku gali būti „tik tokie dokumentai, kurie yra tiesioginis tam tikro teisinio santykio ar juridinio fakto įrodymas, pavyzdžiui, pasas, važtaraštis, sutartis, banko mokėtojo dokumentas, draudimo polisas, invalido pažymėjimas, aukštojo mokslo diplomas, mirties liudijimas ir pan.“⁹³. Realioji nusikaltimų sutaptis yra tada, kai asmuo keliais savarankiškais veiksmais padaro du ar daugiau nusikaltimų, numatytų skirtinguose Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies straipsniuose.⁹⁴ Todėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ pasakya, kad plėšimo atveju, kai kaltininkas pats suklastoja ir panaudoja paties suklastotą dokumentą įsibraunant į patalpą, veika kvalifikuojama kaip realioji Baudžiamojo kodekso 300 straipsnyje ir Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje numatytų nusikalstamų veikų sutaptis. Kai panaudojamas kito asmens suklastotas dokumentas, sutaptis yra idealioji, nes kaltininkas viena veika tuo pačiu metu padaro du nusikaltimus numatytus skirtingose baudžiamojo įstatymo normose (šiuo atveju, plėšimą įsibraunant į patalpą ir suklastoto dokumento panaudojimą).⁹⁵

Be jau minėtų būdų, įsibrauti galima panaudojant parinktus ar padirbtus raktus, technines ar kitas priemones, kurios leidžia kaltininkui pačiam nekliudomai, tačiau neteisėtai patekti į patalpas.⁹⁶ Pastebėtina, jog įsibrovimu reikia laikyti ne tik neteisėtą, su tikslu pagrobti svetimą turtą, kaltininko fizinį patekimą į objektą, bet ir neteisėtą, su tikslu pagrobti svetimą turtą, kaltininko patekimą į jį panaudojant technines ar kitas priemones, kai pats kaltininkas lieka už objekto ribų.⁹⁷ Pavyzdžiui, kaip įsibrovimas kvalifikuotinas skystų ar birių produktų išleidimas iš talpyklos, kuri pagal savo funkcinę paskirtį pripažįstama saugykla.⁹⁸ Tačiau manytina, kad toks įsibrovimo būdas, kai kaltininkas

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 15 punktas

⁹³ ABRAMAVIČIUS, A.; AIDUKAS, M.; ALIUKONIENĖ, R., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 512.

⁹⁴ ABRAMAVIČIUS, A.; ČEPAS, A.; DRAKŠIENĖ, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 325.

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. „Teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga“. *Teismų praktika*, 2005, 23.

⁹⁶ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 313, 314.

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 15 punktas.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-418/2012.

lieka už objekto ribų, galimas tik vagystės atveju, o plėšimui tai nebūdinga, nes įsibraunant kaltininkas į patalpą patenka, už jos ribų nelieka.

Vis dėl to, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senatas yra išaiškinęs, kad „kvalifikuojant vagystę ir plėšimą, turi reikšmės ne patekimo į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją būdas, bet svetimo turto pagrobimo būdas“. Pavyzdžiui, į patalpą patenka apgaule, apsimitęs santechniku, o turtą pagrobia plėšimo būdu.⁹⁹

2.2.1.2. Patalpos samprata ir patalpų rūšys

Antras būtinas plėšimą kvalifikuojančio požymio (įsibrovimo į patalpą) elementas yra nusikalstamos veikos padarymo vieta. Kvalifikuojant nusikalstamą veiką pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį būtina nustatyti ne vien patekimo į patalpą neteisėtumą, prieš įsibraunant į patalpą susiformavusio tikslo pagrobti svetimą turtą buvimą, bet ir tai, ar ta vieta, į kurią buvo įsibrauta, laikytina patalpa. Kaip jau minėta, Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalis neapima įsibrovimo į saugyklą ar saugomą teritoriją, tokiu atveju įsibrovimas turėtų būti kvalifikuojamas kaip paprastas plėšimas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį. Taigi teisingam veikos kvalifikavimui būtina susipažinti su patalpos samprata.

Baudžiamosios teisės teorijoje patalpa suprantama kaip uždara erdvė, statinys, turintis sienas, stogą ir specialų įėjimą, ar pastatas, skirtas žmonėms arba materialinėms vertybėms.¹⁰⁰ Iš esmės tokį patį patalpos sąvokos aiškinimą pateikia ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senatas nutarime „Dėl teismų praktikos vagysčių ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Nutarimo 15 punkte pasakyta, kad „patalpa – tai uždara erdvė, statinys, paprastai turintis stogą ir specialų įėjimą, skirtas žmonėms laikinai ar nuolat gyventi ir dirbti arba materialinėms vertybėms laikyti“.¹⁰¹ Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies komentare pažymima, kad patalpos gali būti įvairios: stacionarios, kilnojamos, nuolatinės, laikinos, gyvenamosios, negyvenamosios.¹⁰²

Gyvenamoji patalpa – tai nuolatinai ar laikinai žmonėms gyventi skirta patalpa, kurioje yra jų turtas ar to turto dalis. Ja gali būti nekilnojamas pastatas ar nekilnojamo pastato dalis arba transportuojama patalpa, skirta nuolatiniam ar laikinam žmonių

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 15 punktas.

¹⁰⁰ ABRAMAVIČIUS, A.; BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. I knyga: antrasis papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 356.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 15 punktas.

¹⁰² ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 291.

gyvenimui. Prie gyvenamųjų patalpų priskiriami ir šių patalpų priklausiniai, susiję su jomis bendra tikslinė paskirtimi ir esantys po vienu stogu (pavyzdžiui, balkonai), tačiau nelaikomi šalia jų esantys garažai, daugiabučių namų sandėliukai, rūšiai. Negyvenamoji patalpa yra skirta darbui, nuolatiniam ar laikinam turto saugojimui, pramogoms, mokymuisi ir panašiai.¹⁰³ Tačiau šis patalpų rūšiavimas šiandien, kitaip nei anksčiau, t.y. galiojant 1961 m. Baudžiamajam kodeksui, veikos kvalifikavimui reikšmės neturi. Anksčiau įsibrovimo kvalifikavimas baudžiamajame įstatyme priklausė nuo objekto į kurį kėsinamasi įsibrauti, santykio su žmogaus veikla: „įsibrovimas į butą“, „įsibrovimas į gyvenamąją ar negyvenamąją patalpą“. Tada įstatymų leidėjas pagal objektų rūšis nustatė skirtingą veikų pavojingumo laipsnį ir sankcijos dydį.¹⁰⁴ Plėšimas, įsibrovus į gyvenamąją patalpą, buvo laikomas pavojingesniu už plėšimą įsibrovus į negyvenamąją patalpą. Tačiau abejotina, ar toks diferencijavimas buvo tikslingas, nes manytina, kad plėšimas, kitaip nei vagystė, įsibrovus į gyvenamąją patalpą ar negyvenamąją patalpą yra tiek pat pavojingas. Plėšimas visad siejamas su tiesioginiu kaltininko ir nukentėjusiojo kontaktu (fizinio ar psichinio smurto panaudojimu, kitokiu atėmimu galimybės nukentėjusiam asmeniui pasipriešinti), todėl ar įsibraunama į gyvenamąją patalpą, ar į negyvenamąją, didelės reikšmės neturi. Vagystė gali būti padaroma atvirai ir slapta (niekam nematant), todėl manytina, kad vienoks pavojingumo laipsnis yra tada, kai slapta įsibraunama į sandėliuką ir kitoks – kai įsibraunama į butą ar namą atvirai išlaužiant duris.

Visgi galvotina, kad toks įsibrovimo kvalifikavimui reikšmingas patalpų skirstymas į gyvenamąsias ir negyvenamąsias buvo pagrįstas tuo, kad, plėšimo būdu įsibraunant į gyvenamąją patalpą, be kitų teisinių gėrių (nuosavybės, žmogaus sveikatos, žmogaus veiksmų laisvės) yra pažeidžiamas ir asmens būsto neliečiamumas. Konstitucijos 24 straipsnis nustato: „Žmogaus būstas neliečiamas. Be gyventojų sutikimo įeiti į būstą neleidžiama kitaip, kaip tik teismo sprendimu arba įstatymo nustatyta tvarka tada, kai reikia garantuoti viešąją tvarką, sulaikyti nusikaltėlių, gelbėti žmogaus gyvybę, sveikatą ar turtą.“¹⁰⁵ Tai konstitucinė žmogaus teisė, kuri paimta ir baudžiamojon teisinėn apsaugon – baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą asmens būsto neliečiamumo pažeidimą numatyta atskirame 165 Baudžiamojo kodekso straipsnyje. Tačiau manytina, kad, esant plėšimui įsibrovus į patalpą, neteisėtas asmens būsto neliečiamumo pažeidimas (Baudžiamojo kodekso 165 straipsnis) atskirai neturėtų būti inkriminuojamas, nes plėšimas įsibrovus į patalpą šią nusikalstamą veiką pilnai apima.

¹⁰³ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 291.

¹⁰⁴ PIKELIS, A. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas ir teismų praktika taikant Baudžiamojo kodekso 178 ir 180 straipsnius*. Vilnius, 2011, p. 87.

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.

Grįžtant prie patalpos sąvokos, tikslinga išskirti esminius jos požymius. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasakęs: „Patalpa laikoma uždara erdvė, paprastai turinti sienas, stogą ir specialų įėjimą ir skirta žmonėms laikinai ar nuolat gyventi ar dirbti arba materialinėms vertybėms ar gyvuliams laikyti. Taigi pagrindiniais patalpos skiriamaisiais požymiais pripažįstama erdvės uždarumas, objekto paskirtis. Be to, patalpa yra statinys, kuris priklauso kažkam nuosavybės teise ir patekimas į ją be savininko sutikimo ribojamas.“¹⁰⁶

Uždaros erdvės sąvoka Lietuvos teisės aktuose nepateikiama, tačiau, pasak A.Vosyliūtės, „ja galima laikyti bet kokią erdvę, kuri yra uždara ir nėra nei statinys, nei pastatas (laivo, traukinio kajutė, namas ant ratų, statybininkų vagonėliai ir kitos uždaros erdvės, kurios nėra tvirtai sujungtos su žeme)“.¹⁰⁷ Pastebėtina, kad, kitaip nei baudžiamosios teisės teorijoje, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje patalpos sąvokoj neišskiriamas pastatas, taip pat pati sąvokos konstrukcija lyg griežtai nereikalauja, kad patalpa turėtų stogą („paprastai turinti stogą ir specialų įėjimą“). A. Pikelio teigimu, „pavartota frazė „paprastai turintis stogą ir specialų įėjimą“ padeda atsisakyti kategoriško konkretizavimo, apsidraudžiant tuo atveju, jei pasitaikytų išskirtinės konstrukcijos patalpos (pavyzdžiui, palapinė ar vigvanas)“.¹⁰⁸

Kitas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje išskiriamas būtinas patalpos požymis yra objekto (uždaros erdvės ar patalpos) paskirtis. Analizuojant patalpos sąvoką, matyti, kad uždara erdvė ar patalpa turi būti skirta: 1) žmonėms nuolat ar laikinai gyventi; 2) dirbti; 3) materialinėms vertybėms laikyti. Tai trys būtini alternatyvūs patalpos požymiai, todėl nesant nei vienam iš jų, negali būti ir patalpos kaip būtino kvalifikuoto plėšimo požymio. Vadinas, svetimo turto pagrobimas plėšimo būdu įsibraunant į objektą, kuris nėra skirtas nei žmonėms gyventi, nei dirbti ar materialinėms vertybėms laikyti, turėtų būti kvalifikuojamas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį kaip paprastas plėšimas. Todėl, norint teisingai kvalifikuoti plėšimą įsibraunant į patalpą, svarbu įvertinti ar patalpa, į kurią įsibrauta, atitinka Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ pateiktą patalpos sąvoką. Be to, turi būti įvertinamos ir kaltininko galimybės suvokti, kad jis braunasi į patalpą.

Apibendrinant galima teigti, kad šis plėšimą kvalifikuojantis požymis turi būti suprantamas kaip visada neteisėtas, su iš anksto susiformavusiu tikslu pagrobti svetimą

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-98-139/2016.

¹⁰⁷ VOSYLIŪTĖ, A. Įsibrovimo į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją kaip vagystę kvalifikuojančio požymio samprata teisės moksle ir teismų praktikoje. *Teisė*. 2008, 66 (1), p. 83.

¹⁰⁸ PIKELIS, A. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas ir teismų praktika taikant Baudžiamojo kodekso 178 ir 180 straipsnius*. Vilnius, 2011, p. 89.

turtą, nesvarbu koku būdu (nugalėjus kliūtis, be kliūčių, panaudojant apgaulę, parinktus ar padirbtus raktus, technines ar kitas priemones) kaltininko patekimas į uždara erdvę ar statinį, kurie paprastai turi stogą ir specialų įėjimą, ir yra skirti žmonėms nuolat ar laikinai gyventi, dirbti, materialinėms vertybėms laikyti.

2.2.2. Nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimas

Dar vienas plėšimą kvalifikuojantis požymis, įtvirtintas Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje, yra nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimas. Analizuojant baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teismuose ataskaitas, matyti, kad nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimas yra antras pagal dažnumą nustatomas plėšimą kvalifikuojantis požymis.¹⁰⁹ Nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimas plėšimo metu rodo kaltininko išūlumą bei kelia didesnę pavojų užpulto asmens gyvybei ir sveikatai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagysčių ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ išaiškinta, jog „panaudojimu laikomas ne tik nusikaltimo įrankio žalojančių ar jo kovinių, sprogstamųjų savybių tiesioginis panaudojimas, bet ir grasinimas turimu ginklu plėšimo metu žodžiu, gestais, akivaizdžiu demonstravimu, užuominomis panaudoti šaunamąjį, nešaunamąjį ginklą, sprogmenį, peilį ar kitą specialiai žmogui žaloti pritaikytą daiktą“.¹¹⁰ Pavyzdžiui, Raseinių rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 21 d. nuosprendžiu V. B. nuteistas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį už tai, kad 2012 m. rugsėjo 11 d., apie 14.00 val., Raseinių rajone, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, per nerakintas ir praviras buto duris įsibrovė į E. L. priklausantį butą, kur akivaizdžiai demonstruodamas to paties buto virtuvėje rastą ir pasiimtą peilį (šluostant peilio geležtę į savo striukės rankovę ir vis kartojant, kad jam „reikia pinigų“) bei grasindamas juo tuoj pat panaudoti fizinį smurtą E. L. atžvilgiu, plėšimo būdu pagrobė E. L. priklausančius 115 litų (33,31 Eur), padarydamas nukentėjusiajai tokio dydžio turtinę žalą.¹¹¹

Taigi, plėšimo būdu siekiant pagrobti svetimą turtą, kaltininkui naudojant tokią fizinę ir psichinę smurto priemonę, demonstruojamas jo pasiryžimas realizuoti savo

¹⁰⁹ Žr. priedą.

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 18 punktas.

¹¹¹ Raseinių rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-203-136/2012.

grasinius, kas nukentėjusiajam sukelia didesnio pavojaus išpūdį. Tačiau vien tik ginklo turėjimas plėšimo metu (pavyzdžiui, peilio turėjimas švarko kišenėje) akivaizdžiai jo nedemonstruojant ir apie tai neužsimenant, kas nukentėjusiajam galėtų sukelti didesnę pavojaus išpūdį, nesudaro šio plėšimą kvalifikuojančio požymio.¹¹²

Be to, tam, kad kaltininko veiksmus būtų galima kvalifikuoti pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį, neužtenka vien to, kad plėšimo metu nešaunamasis ginklas, peilis ar kitas specialiai žmogui žaloti pritaikytas daiktas būtų panaudojamas kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 ar 3 dalį kaltininko veiksmai kvalifikuojami tik tada, kai šaunamasis, nešaunamasis ginklas, sprogmuo, peilis ar kitas specialiai žmogui žaloti pritaikytas daiktas yra tinkamas naudoti pagal paskirtį ir plėšimo metu panaudojamas kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė.¹¹³ Taigi veikos kvalifikavimą pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį lemia ir nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui žaloti pritaikyto daikto tinkamumas naudoti. Pavyzdžiui, nėra Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje numatyto kvalifikuojančio požymio tuo atveju, kai plėšimo metu panaudojami daiktai, kurie nėra nešaunamieji ginklai, peiliai ar kiti specialiai žmogui žaloti pritaikyti daiktai, o tik jų imitacija. Tačiau pažymėtina, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasakęs, kad jei panaudojus tokius daiktus buvo sutrikdyta žmogaus sveikata, tokie daiktai turi būti pripažįstami daiktais, specialiai pritaikytais žmogui sužaloti.¹¹⁴ Pavyzdžiui, pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį kvalifikuotinas toks atvejis, kai plėšimo metu pagrasinus tikroviška peilio imitacija, po to smogiant ja žmogui padaromas kūno sužalojimas.

Paprastai daiktų priskyrimas šaunamųjų ir nešaunamųjų ginklų, peilių, kitų specialiai žmogui žaloti pritaikytų daiktų ar sprogmenų kategorijai nustatomas remiantis eksperto ar specialisto išvada. Tačiau, bendram šio plėšimą kvalifikuojančio požymio suvokimui bei norint suprasti, ką galima laikyti nešaunamuoju ginklu, peiliu ar kitu specialiai žmogui sužaloti pritaikytu daiktu, kada reikia atlikti specialius tyrimus, o kada iškart aišku, kad objektas yra nešaunamasis ginklas, peilis ar kitas specialiai žmogui sužaloti pritaikytas daiktas, tikslinga atskirai išskirti ir susipažinti su nešaunamojo ginklo, peilio ir kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto sąvokomis.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 18 punktas.

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 18 punktas.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-257/2009.

2.2.2.1. Nešaunamojo ginklo sąvoka ir nešaunamųjų ginklų rūšys

Nešaunamojo ginklo sąvoka Baudžiamajame kodekse nėra pateikta, tačiau jos turinys atskleistas Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme (toliau Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas). Galiojančioje suvestinėje šio įstatymo redakcijoje ginklas aiškinamas kaip „įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas gyviesiems ar kitiems objektams, taikiniams naikinti, žaloti ar kitaip jiems paveikti“¹¹⁵. Nešaunamojo ginklo sąvoka laikui bėgant kito. Anksčiau galiojusioje Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcijoje nešaunamasis ginklas buvo apibrėžtas kaip „ginklas, kuriuo, naudojant žmogaus raumenų jėgą, per nuotolį ar turint tiesioginį sąlytį galima sunaikinti ar kitaip mechaniškai paveikti (durti, kirsti, smogti, triuškinti) taikinį“. Nešaunamaisiais ginklais, kaip ir dabar, nebuvo laikomi ūkinės ar buitinės paskirties įrankiai.¹¹⁶ Šiandien galiojančioje Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcijoje šis apibrėžimas pateiktas aiškinant šaltojo ginklo sąvoką, o nešaunamasis ginklas apibrėžtas kaip „ginklas, kuriuo taikinyi paveikiamas nenaudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgos“. Nešaunamiesiems ginklams pagal Ginklų ir šaudmenų įstatymą priskiriami ir visiškai netinkami naudoti ginklai bei svoriniai-gabaritiniai ginklų maketai.¹¹⁷ Be to, be šaltųjų ginklų, nešaunamaisiais ginklais laikomi dujiniai ginklai (išskyrus dujinius pistoletus (revolverius), kurie priskiriami šaunamiesiems ginklams), elektros šoko įtaisai, pneumatiniai ginklai ir templiniai ginklai.

Plačiausia nešaunamųjų ginklų grupė yra šaltieji ginklai. Šaltieji ginklai – tai nešaunamieji ginklai, kuriais, naudojantis raumenų jėgą, per atstumą arba esant tiesioginiam sąlyčiui galima sunaikinti ar kitaip mechaniškai paveikti taikinį (durti, pjauti, kirsti, smogti, triuškinti).¹¹⁸ Pagal veikimo būdą (principą) šaltieji ginklai skirstomi į duriamuosius (pavyzdžiui, durtuvai, stiletai), kertamuosius (pavyzdžiui, mečetės, kirviai), duriamuosius-pjaunamuosius (pavyzdžiui, durklai, peiliai), duriamuosius-kertamuosius (pavyzdžiui kardai, kalavijai), smogiamuosius (pavyzdžiui, kastetai, kieto metalo teleskopinės lazdos) ir svaidomuosius (pavyzdžiui, mėtomosios žvaigždės, svaidomieji

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XI-1146. Suvestinė redakcija nuo 2016-02-02. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 142-7261. 2str. 9 d.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas Nr. IX-705. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 13-467. 2 str. 16 d.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XI-1146. Suvestinė redakcija nuo 2016-02-02. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 142-7261. 2str. 35 d.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XI-1146. Suvestinė redakcija nuo 2016-02-02. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 142-7261. 2str. 45 d.

peiliai).¹¹⁹ Kriminalistikos teorijoje šaltieji ginklai, turintys kelių tipų ginklams būdingų savybių, vadinami kombinuotais (pavyzdžiui, kastetas-durklas), o tie, kurie maskuojami įvairiais buityje naudojamais daiktais (pavyzdžiui, lazdomis, skėčiais, automatiniais plunksnakočiais) vadinami maskuotaisiais. Šaltieji nešaunamieji ginklai klasifikuojami ir kitais pagrindais, kurie šiame darbe neanalizuojami, pavyzdžiui, pagal paskirtį (koviniai ir medžiokliniai), pagal pagaminimo būdą (fabrikinės gamybos, amatininkų gamybos, savadarbiai) ir panašiai.¹²⁰

Dujiniai ginklai – tai nešaunamieji ginklai, iš kurių gali būti paleistos kenksmingos, dirginančios medžiagos ar jų užtaisai. Kaip jau minėta, dujiniai pistoletai (revolveriai) priskiriami prie šaunamųjų ginklų.

Elektros šoko įtaisai – tai nešaunamieji ginklai, sukonstruoti ar pritaikyti tiesiogiai prisilietus ar per atstumą paveikti taikinį elektros srove.

Pneumatiniai ginklai – tai nešaunamieji ginklai, iš kurių paleidžiamos kulkos ar kitokio sviedinio kryptingas judėjimas atsiranda dėl suspausto oro ar kitų dujų jėgos.

Templiniai ginklai – tai nešaunamieji ginklai, kurių sviediniui naudojantis raumenų jėga ar mechaniniais įrenginiais, skrydžio energijos suteikia tamprus elementas (lankai, arbaletai ir panašiai).

Taigi nešaunamųjų ginklų sąvoka dabar galiojančioje Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcijoje yra kur kas platesnė nei seniau. Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagysčių ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ pabrėžta, jog nešaunamojo ginklo požymis, numatytas Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje, negali būti tapatinamas su minėtame įstatyme pateiktomis sąvokomis.¹²¹ Teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalgoje išaiškinta, kad plėšimo dispozicija nėra blanketinė – Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo tikslas yra ginklų ir šaudmenų teisinės kontrolės organizavimas, todėl pagal šį įstatymą ginklams priskiriamos ir pagrindinės ginklų dalys, atliekančios jų funkcijas.¹²² Taigi Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme pateiktos sąvokos turi būti vertinamos tik kaip metodinė priemonė, pateikianti kriterijus, techninius duomenis, taikytinus nustatant nešaunamojo ginklo požymį pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį.

¹¹⁹ ABRAMAVIČIUS, A.; AIDUKAS, M.; ALIUKONIENĖ, R., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 289.

¹²⁰ KURAPKA, V. E.; MATULIENĖ, S.; BILEVIČIŪTĖ, E., et al. *Kriminalistika. Teorija ir technika: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 487-489.

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 18 punktas.

¹²² Lietuvos aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. „Teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga“. *Teismų praktika*, 2005, 23.

Pažymima, kad tais atvejais, kai plėšimo metu panaudojami civilinėje apyvartoje draudžiami nešaunamieji ginklai, kaltininkas, be plėšimo, teisiamas ir už neteisėtą disponavimą nešaunamuoju ginklu (Baudžiamojo kodekso 258 straipsnis). Civilinėje apyvartoje draudžiamų ginklų sąrašas pateiktas jau minėto Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 7 straipsnyje. Pastarajame straipsnyje įtvirtinta, kad civilinėje apyvartoje draudžiami dujiniai ginklai su nuodingosiomis medžiagomis, kastetai, blakštai, mėtamosios žvaigždės ir kiti šaltieji smogiamojo ir svaidomojo pobūdžio ginklai. Prie civilinėje apyvartoje draudžiamų nešaunamųjų ginklų priskiriami ir elektros šoko įtaisai su iššaunamosiomis adatomis, lanksčiais laidais sujungtomis su aukštosios įtampos elektros energijos šaltiniu.

Be to, civilinėje apyvartoje draudžiami šaltieji ginklai su automatiškai iššokančia ar atsilenkiančia geležte, kurie atitinka bent vieną iš Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje numatytų kriterijų.¹²³ Pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 16 d. nuosprendžiu A. B. ir O. S. nuteisti pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį ir Baudžiamojo kodekso 258 straipsnio 2 dalį už tai, kad turėdami tikslą pagrobti svetimą turtą ir būdami iš anksto susitarę bei bendrai veikdami, 2013 m. lapkričio 8 d., apie 00 val. 40 min., Vilniuje, grasindami peiliu panaudoti fizinį smurtą, pagrobė nukentėjusiajai R. J. priklausantį 2027 litų (587,06 Eur) vertės turtą. Be to, A. B. ir O. S. nenustatytomis aplinkybėmis įsigijo, iki 2013 m. lapkričio 8 d. 00.00 val. A. B. gyvenamojoje vietoje laikė ir plėšimo vietoje neteisėtai nešiojo peilį, kuris pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje išvardintus kriterijus (turi automatiškai atsilenkiančią geležtę, kurios ilgis viršija 85 mm) priskiriamas civilinėje apyvartoje draudžiamiems šaltiesiems nešaunamiesiems ginklams.¹²⁴

Tuo atveju, kai plėšimo metu panaudojamas civilinėje apyvartoje neuždraustas nešaunamasis ginklas, nusikalstama veika kvalifikuojama tik pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį. Klausimą, ar atitinkamas daiktas yra nešaunamasis ginklas, išsprendžia kriminalistinė ekspertizė. Pabrėžtina, kad bendras nešaunamojo ginklo požymis – jo paskirtis pulti arba aktyviai gintis. Todėl prie nešaunamųjų ginklų nepriskiriami sportinės paskirties įrankiai (pavyzdžiui, kardai, špagos, beisbolo lazdos), nes jie skirti sportui. Nešaunamaisiais ginklais, jei jie nėra perdirbti ir pritaikyti kūnui žaloti, nelaikomi ir ūkinės ar buitinės paskirties įrankiai (kirviai, šakės, virtuviniai peiliai, skustuvai ir panašiai), taip pat daiktai imituojantys nešaunamuosius ginklus.

¹²³ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XI-1146. Suvestinė redakcija nuo 2016-02-02. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 142-726. 7str.

¹²⁴ Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-932-295/2014.

2.2.2.2. Peilio sąvoka

Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje atskirai kaip plėšimą kvalifikuojantis požymis išskirtas peilio panaudojimas plėšimo metu. Manytina, kad tokį peilio išskyrimą iš kitų buitinių daiktų lėmė dažnas peilio panaudojimas darant šią nusikalstamą veiką. Peilio sąvoka Baudžiamajame kodekse nėra pateikta, o pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą peilis gali būti priskirtas ir prie šaltųjų nešaunamųjų ginklų (pavyzdžiui, svaidomieji peiliai). Pažymėtina, kad žuvies dorojimo, turistiniai, medžiokliniai, koviniai, „išgyvenimo“ („survival“) peiliai, išskyrus peilius, atitinkančius Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje išvardytus kriterijus, prie šaltųjų nešaunamųjų ginklų nepriskiriami.¹²⁵

Kadangi peilis Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje įvardintas atskirai, manytina, kad jis turi būti suprantamas plačiau nei peilis, kuris pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą priskiriamas prie šaltųjų nešaunamųjų ginklų. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne peilis apibrėžiamas kaip „įrankis su kotu ir geležte kam pjauti, riekti“.¹²⁶ Tad kyla klausimas, ar visi peiliai gali būti laikomi Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje numatytu plėšimo metu naudojamu įrankiu. Pavyzdžiui, ar plėšimas, padarytas panaudojus suvenyrinį peiliuką, gali būti kvalifikuojamas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį kaip plėšimas padarytas panaudojus peilį?

Visgi teismų praktikoje pripažįstama, kad bet koks peilis, jei plėšimo metu juo padaromas sužalojimas ar jis panaudojamas kaip fizinio ir psichinio poveikio priemonė, pripažįstamas veiką kvalifikuojančiu požymiu. Antai, Panevėžio miesto apylinkės teismo 2005 m. sausio 21 d. nuosprendžiu A. K. nuteistas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį už tai, kad 2004 m. balandžio 14 d., apie 22 val., Panevėžyje, namo laiptinėje, kartu su nenustatytu asmeniu priėmė A. K. prie sienos, sudavė ne mažiau kaip 20 smūgių kumščiais į galvą, laikydamas įrėmęs peilį jam į kaklą, peiliu perpjovė lūpą, taip nežymiai sutrikdė nukentėjusiojo sveikatą ir pagrobė A. K. mobiliojo ryšio telefoną su SIM kortele, iš viso pagrobė 520 Lt (150,60 Eur) vertės A. K. turto. Nuteistasis A. K. kasaciniu skundu prašė nuosprendį pakeisti: jo veiką perkvalifikuoti iš Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalies į Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį ir nurodė, kad teismai netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą, nepagrįstai nurodę peilį, kaip padaryto nusikaltimo įrankį. Nuteistojo teigimu, teismai nusikaltimo metu jo turėtą

¹²⁵ Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti 2013 m. kovo 5d. protokolo Nr. 15 išrašas. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 28-1382.

¹²⁶ *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Redaktorių kolegija: KEINYS, S.; BILKIS, L.; PAULAUSKAS, J., et al. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006; internetinė versija, 2011. – <http://dz.lki.lt>

popieriaus rėžtuką prilygino peiliui, nors tas įrankis yra kanceliarinės paskirties ir atitinka „Lietuvių kalbos žodyne“ pateiktą rėžtuko ar rėžtuvo, bet ne peilio, sąvoką. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsakydamas į kasacinį skundą šioje byloje išaiškino, kad peilis yra įrankis, skirtas ką nors pjauti. Pagal savo paskirtį peiliai gali būti skirstomi į įvairias klasifikacines grupes: koviniai, ūkinės paskirties, buitinės paskirties ir panašiai. Bet kokio peilio panaudojimas pagrobiant svetimą turtą kvalifikuojamas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį. Tokia įstatymo leidėjo pozicija yra suprantama: panaudojant bet kokios paskirties peilį (ar kitą Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje nurodytą įrankį) lengviau palaužiamas nukentėjusiojo pasipriešinimas, jam gali būti padaryti sunkesni kūno sužalojimai, nusikaltimo darymo metu „tvirčiau“ jaučiasi kaltininkas. Kanceliarinis peiliukas atitinka visas peiliams būdingas savybes: juo galima pjauti. Tą aplinkybę, kad įrankiu, kuris buvo panaudotas plėšiant A. K. turtą, galima buvo pjauti, patvirtino ir bylos aplinkybės: nukentėjusiajam buvo įpjauta lūpa ir žaizdos ilgis buvo apie 5 cm. Taigi A. K. apiplėšė A. K. panaudojęs peilį, todėl jo veika teisingai kvalifikuota pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį ir perkvalifikuoti šią veiką pagal Baudžiamojo 180 straipsnio 1 dalį nebuvo pagrindo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nuteistojo kasacinį skundą atmetė.¹²⁷

Be to, iš tos pačios bylos faktinių aplinkybių matyti, kad įrankis, kuriuo A. K. grasino A. K. ir kuriuo nukentėjusiajam buvo perpjauta lūpa, nebuvo surastas ir iširtas. Vadinas, šio plėšimą kvalifikuojančio požymio inkriminavimui neturi įtakos tai, ar panaudotas įrankis buvo surastas, ar ne. Pakanka to, kad tokio įrankio panaudojimo faktą galima nustatyti iš nukentėjusiojo patirtų sužalojimų ir kitų įrodymų.

Taigi įstatymų leidėjas kvalifikuoto plėšimo atveju peiliui nenurodo jokių specialių požymių, todėl veikos kvalifikavimui nei peilio dydis, nei iš kokio metalo jis pagamintas reikšmės neturi. Pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį nusikalstama veika kvalifikuojama tik tada, jeigu peilis ir smurtas panaudojami siekiant tuoj pat užvaldyti svetimą turtą. Bet kokio peilio, net ir tokio, kuris pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą nepriskiriamas ginklams (žuvies dorojimo, turistinio, medžioklinio ir panašiai), panaudojimas, siekiant plėšimo būdu užvaldyti turtą, kvalifikuotinas kaip plėšimas padarytas panaudojus peilį. Tačiau, reikia pažymėti, kad plėšimas panaudojus peilį nebus inkriminuojamas tada, kai plėšimo metu naudojamas medinis ar žaislinis peilis.¹²⁸ Svarbu, kad peilis būtų skirtas ką nors pjauti.

¹²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355/2005.

¹²⁸ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., *et al. Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 315.

2.2.2.3. Kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto sąvoka, praktiniai pavyzdžiai

Paskutinis Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas alternatyvus plėšimą kvalifikuojantis požymis yra kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ išaiškinta, kad specialiai pritaikytais žmogui sužaloti daiktais laikomi daiktai, kuriuos kaltininkas paruošia ar pritaiko šiam tikslui iš anksto arba plėšimo metu, taip pat daiktai, kurie nors ir nebuvo iš anksto paruošti, tačiau iš anksto parinkti ir pasiimti tais pačiais tikslais.¹²⁹ Analizuojant teismų praktiką pastebėta, kad plėšimo metu naudojami vis įvairesni įrankiai, todėl sutiktina su A. Pikelio teigimu, kad apibrėždami sąvokos „specialiai žmogui žaloti pritaikyti daiktai“ turinį nutarimo „Dėl teismų praktikos vagysčių ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ projekto rengėjai atsižvelgė ne tiek į lingvistinę šios sąvokos reikšmę, kiek į kriminologinius aspektus ir tendencijas.¹³⁰

Pastebėtina, kad specialiai žmogui sužaloti pritaikytiems daiktams, kitaip nei nešaunamiesiems ginklams, gali būti priskiriami ir bet kokie, kaltininko iš anksto šiam tikslui paruošti, ūkinės ar buitinės paskirties daiktai, kurie yra perdirbti taip, kad jų pagrindinė paskirtis – daryti kūno sužalojimus (pavyzdžiui, nusmailinta dildė, pripilta švino guminė žarna ir panašiai). Be to, prie specialiai žmogui sužaloti pritaikytų daiktų gali būti priskiriami ir neparuošti, tačiau iš anksto parinkti ir pasiimti nusikalstamais tikslais ūkinės ar buitinės paskirties daiktai.

Pavyzdžiui, Vilniaus miesto 4-ojo apylinkės teismo 2006 m. lapkričio 16 d. nuosprendžiu S. P. nuteistas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį už tai, kad kartu su M. A., veikdami bendrininkų grupe, turėdami tikslą pagrobti svetimą turta, 2006 m. vasario 2 d., apie 23.20 val., įsibrovė į Vilniuje esantį svetimą butą, kur M. A. įrėmė D. V. į kairį šoną peilį – skustuvą, tokiu būdu grasindamas panaudoti fizinį smurtą, privertė jį atsisėsti ant lovos kambaryje, po to peilį – skustuvą įrėmė D. V. į kaklą ir atėmė nukentėjusiajam galimybę priešintis, abu kartu nukentėjusiojo atžvilgiu panaudojo fizinį smurtą bei pagrobė iš buto įvairių daiktų, kurių bendra vertė 1109 Lt (321,19 Eur). Kasaciniame skunde S. P. tvirtino, kad teismai motyvuotai nepaaiškino, kas yra skustuvas – nešaunamasis ginklas, peilis ar specialiai žmogui sužaloti pritaikytas daiktas. S. P. teigė,

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 18 punktas.

¹³⁰ PIKELIS, A. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas ir teismų praktika taikant Baudžiamojo kodekso 178 ir 180 straipsnius*. Vilnius, 2011, p. 135.

kad Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalyje nenumatyta situacija, kai nusikaltimui įvykdyti panaudojamas tiesioginę buitinę paskirtį turintis daiktas arba prietaisas, todėl, jo manymu, teismas išplėstinai išaiškino šią teisės normą ir dirbtinai kriminalizavo nuteistųjų veikas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išnagrinėjęs kasacinį skundą pasakė, kad teismų praktikoje specialiai pritaikytais žmogui sužaloti laikomi daiktai, kuriuos kaltininkas paruošia ar pritaiko šiam tikslui iš anksto arba plėšimo metu, taip pat daiktai, kurie nors ir nebuvo iš anksto paruošti, tačiau iš anksto parinkti ir pasiimti tais pačiais tikslais. Kadangi skustuvas panaudotas grasinimams vos tik įėjus į butą, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas padarė išvadą, kad jis iš anksto buvo pasiimtas nusikalstamais tikslais ir nutarė S.P. kasacinį skundą atmesti.¹³¹

Dar vienas pavyzdys – Vilniaus Apygardos Teismo 2010 m. spalio 14 d. nuosprendis, kuriuo D. M. ir V. K. nuteisti pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį už tai, kad turėdami tikslą plėšimo būdu pagrobti svetimą turta, veikdami bendrininkų grupėje pagal iš anksto suderintą ir aptartą planą, 2010 m. kovo 2 d., apie 10.00 val., V. K. likus laukti gatvėje prie namo ir stebėti aplinką, kad niekas nesutrukdytų daromam nusikaltimui, D. M. apgaulės būdu, prisistatęs dujų skirstymo tinklų darbuotoju, įsibrovė į svetimą butą, sudavė bute buvusiai M. B. ne mažiau dviejų smūgių plaktuku į galvos sritį bei iš buto pagrobė svetimo turto už 11 200 litų (3243,74 Eur), kuriuos vėliau tarpusavyje pasidalino.¹³²

Kaip matyti, specialiai žmogui sužaloti pritaikytu daiktu gali būti laikomas bet koks, net ir neperdirbtas šiam tikslui, ūkinės ar buitinės paskirties daiktas (pavyzdžiui, plaktukas, kirvis, dalgis, atsuktuvus, virbalai ir panašiai). Be to, teismų praktikoje pasitaiko atveju, kai specialiai žmogui sužaloti pritaikytu daiktu pripažįstamas daiktas, kuris neturi tokiems daiktams būdingų savybių. Svarbu, kad jis būtų iš anksto parinktas ir pasiimtas nusikalstamais tikslais.

Antai, Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2007 m. vasario 21 d. nuosprendžiu M. K. nuteistas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį už tai, kad panaudodamas fizinį smurtą ir specialiai žmogui sužaloti pritaikytą daiktą, pagrobė svetimą turta, o tiksliau 2007 m. vasario 10 d., apie 3.00 val., Klaipėdoje, M. K. priėjo prie R. P., metaliniu vamzdžiu sudavė jam du smūgius į galvą ir padarė nežymų sveikatos sutrikdymą. Nuo smūgių R. P. nugriuvo ant žemės, o M. K. patikrino gulinčio nukentėjusiojo rūbų kišenes, pavertė jį ant nugaros ir iš kelnių kišenės pagrobė 256 Lt (74,14 Eur). Kasaciniu skundu M. K. prašė jo nusikalstamą veiką perkvalifikuoti iš

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugsėjo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-559/2007.

¹³² Vilniaus Apygardos teismo 2010 m. spalio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-256-66/2010.

Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalies į Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį (į paprastą plėšimą). Nuteistojo teigimu, teismai nepagrįstai tuščiavidurį, trumpą, lengvą, guminiiais antgaliais sutvirtintą metalinį šepetio kotą, kuris niekuo nesiskiria iš įprastinių daiktų, prilygino specialiai žmogui sužaloti pritaikytu daiktu ir neteisingai kvalifikavo jo nusikalstamą veiką. Nors apeliacinės instancijos teisme specialistas konstatavo, kad panaudotas vamzdis neturi specialiai žmogui sužaloti pritaikytų savybių, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad tai nereiškia, jog tokiu atveju neatsiranda atsakomybė už plėšimą, padarytą esant kvalifikuojančiam požymiui. Be to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, kad specialiai žmogui sužaloti pritaikytu daiktu laikomas toks daiktas, kurio panaudojimas yra būdas neteisėtomis priemonėmis užvaldyti svetimą turtą. Taigi tai, kad panaudojant metalinį vamzdį nukentėjusiajam R. P. buvo nežymiai sutrikdyta sveikata, reiškia, jog metalinis vamzdis tuo konkrečiu atveju buvo panaudotas specialiai žmogui sužaloti, nors iš anksto jis ir nebuvo tam paruoštas. Todėl nuteistojo M. K. kasacinis skundas buvo atmestas.¹³³

Specialaus paruošimo ar pritaikymo kūnui sužaloti nereikia ir sporto įrankiams (pavyzdžiui, beisbolo, ledo ritulio lazdoms ir panašiai), kurie, nors ir nėra nešaunamieji ginklai, plėšimo metu gali būti panaudoti kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė, jais gali būti sunkiai sutrikdyta žmogaus sveikata ar net atimta gyvybė. Todėl ir tokie plėšimo metu panaudoti įrankiai šiandien teismų praktikoje priskiriami kitiems specialiai žmogui sužaloti pritaikytiems daiktams.

Pavyzdžiui, Marijampolės rajono apylinkės teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nuosprendžiu K. P. ir T. Š. nuteisti pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį už tai, kad veikdami bendrininkų grupe su M. P., 2006 m. kovo 25 d., apie 22 val., Marijampolėje įvykdė plėšimą. K. P., T. Š. ir M. P. panaudodami specialiai žmogui sužaloti pritaikytą daiktą (beisbolo lazda), fiziniu smurtu atimdami nukentėjusiesiems P. L., A. K. ir I. P. galimybę priešintis, pagrobė A. K. rankinę su joje buvusiais daiktais, taip padarydami A. K. 248 Lt (71,83 Eur), I. P. 244 Lt (70,67 Eur) dydžio turtinę žalą. Kasaciniu skundu nuteistasis K. P. prašė jo padarytą nusikalstamą veiką perkvalifikuoti iš Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalies į Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį (į paprastą plėšimą). Jis nurodė, kad teismas neteisingai aiškino ir taikė materialinės teisės normas bei pabrėžė, kad prieš nukentėjusiuosius panaudotos lazdos nebuvo specialiai pritaikytos, pakeistos ar patobulintos tam, kad pakeistų savo paskirtį. K. P. taip pat neigė, kad lazdos buvo specialiai pasiimtose žaloti žmonėms, todėl, jo manymu, teismas nepagrįstai rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimu “Dėl teismų

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-701/2007.

praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose”, kuriame sakoma, kad specialiai pritaikytais žmogui žaloti daiktais laikomi nors iš anksto ir neparuošti, bet iš anksto parinkti ir pasiimti daiktai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, išaiškinęs, kad pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 2 dalį kaltininko veiksmai kvalifikuojami tada, kai nešaunamasis ginklas, peilis ar kitas specialiai žmogui sužaloti pritaikytas daiktas plėšimo metu panaudojami kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė bei, kad panaudojimu laikomas ne tik nusikaltimo įrankio žalojančių ar jo kovinių savybių tiesioginis panaudojimas, bet ir grasinimas turimu ginklu plėšimo metu žodžiu, gestais, akivaizdžiu demonstravimu, K. P. kasacinį skundą atmetė, nes byloje buvo nustatyta, kad beisbolo lazda plėšimo metu panaudota tiesiogiai – suduodant ja nukentėjusiajam per ranką, taip fiziniu smurtu atimant galimybę jam priešintis. Be to, buvo nustatyta ir tai, kad šį įrankį K. P. su savimi pasiėmė specialiai tam, kad sužalodamas žmogų užvaldytų jo turtą.¹³⁴

Be jau aptartų ūkinės ar buitinės paskirties ir sportinės paskirties daiktų, specialiai žmogui sužaloti pritaikytais daiktais gali būti laikomi panaudoti švirktai, pavyzdžiui, plėšimo metu bauginant nukentėjusį užkrėsti sunkia nepagydoma liga (žmogaus imunodeficito virusu (ŽIV)).¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ išaiškinta, kad prie tokių specialiai žmogui sužaloti pritaikytų daiktų gali būti priskiriami ir kovinės veislės ar kiti šunys, taip pat kitokie pavojingi gyvūnai, kurie plėšimo metu kelia grėsmę nukentėjusiojo sveikatai.¹³⁶ Tiesa, gyvūno priskyrimas prie tokių daiktų gali pasirodyti esąs prieštaringas, tačiau šiame kontekste sąvokos „daiktas“ reikšmė turi būti suvokiama ne tik daiktinės teisės požiūriu, o kaip nusikaltimo įrankis. Pasak A. Pikelio, „kovinės veislės specialiai išmokytas šuo gali tapti labai pavojingu nusikaltimo įrankiu, kuris gali būti nukreipiamas norima kryptimi ir veikti per atstumą, todėl pagal poveikio efektyvumą galėtų būti prilyginamas net ir šaunamajam ginklui“.¹³⁷

Kaip matyti, konkrečių įrankių ir nusikaltimų aplinkybių gali būti labai daug ir įvairių, todėl išvardinti visus galimus specialiai žmogui sužaloti pritaikytus daiktus, kuriuos naudojant padaromi plėšimai, šiame darbe nėra galimybės. Svarbu yra tai, kad tie daiktai būtų kaltininko paruošti ar pritaikyti šiam tikslui iš anksto arba plėšimo metu, o jei nebuvo iš anksto paruošti, jie turi būti iš anksto parinkti ir pasiimti tais pačiais tikslais.

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-459/2007.

¹³⁵ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 315.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 18 punktas.

¹³⁷ PIKELIS, A. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas ir teismų praktika taikant Baudžiamojo kodekso 178 ir 180 straipsnius*. Vilnius, 2011, p. 136.

Tokie daiktai turi būti naudojami kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė su tikslu plėšimo būdu užvaldyti svetimą turtą. Darant plėšimą jie gali būti naudojami ne tik kaip daiktai, kuriais realiai sutrikdoma nukentėjusiojo sveikata, bet ir kaip įbauginimo priemonė, įrodanti kaltininko pavojingumą ir jo grasinimų realumą.

2.3. Itin kvalifikuojantys požymiai

2.3.1. Šaunamojo ginklo ar sprogmens panaudojimas

Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti kiti alternatyvūs plėšimą kvalifikuojantys požymiai. Pastarieji dar labiau didina plėšimo pavojingumą, todėl šiame darbe vadinami itin kvalifikuojančiais. Už itin kvalifikuotą plėšimą įstatymų leidėjas numato griežtesnes sankcijas. Vienas iš tokių plėšimą itin kvalifikuojančių požymių yra šaunamojo ginklo ar sprogmens panaudojimas plėšimo metu. Ginklai visais laikais buvo padidėjusio pavojaus objektais, todėl valstybė visada skirdavo dėmesio su ginklais susijusių santykių reguliavimui. Ypač daug dėmesio sulaukė šaunamieji ginklai, kurie dėl savo savybių keldavo didesnę pavojų valstybės ir žmogaus saugomiems interesams.¹³⁸ Analizuojant baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teismuose ataskaitas, matyti, kad šaunamojo ginklo ar sprogmens panaudojimas plėšimo metu yra trečias pagal dažnumą nustatomas plėšimą kvalifikuojantis požymis.¹³⁹ Paprastai jei kaltininkas apiplėšė nukentėjusįjį panaudodamas šaunamąjį ginklą ar sprogmenį, jis, be plėšimo, teisiamas ir pagal Baudžiamojo kodekso 253 straipsnį (už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais ar sprogmenimis). Šaunamųjų ginklų ir sprogmenų panaudojimas darant kitas nusikalstamas veikas vertinamas kaip atsakomybę sunkinanti aplinkybė (Baudžiamojo kodekso 60 straipsnio 1 dalies 10 punktas).

Nei šaunamojo ginklo, nei sprogmens sąvoka, kaip ir nešaunamojo ginklo sąvoka, Baudžiamajame kodekse nėra pateikta. Jų sąvokos nėra aiškinamos ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Tačiau minėto nutarimo 18 punkte pateikta nuoroda į įstatymus, kuriuose galima rasti nešaunamojo, šaunamojo ginklo ar sprogmens apibrėžimus. Taigi, pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo minėtame nutarime pateiktą nuorodą, šaunamojo ginklo, kaip ir nešaunamojo ginklo, sąvokos turinys atskleidžiamas Ginklų ir šaudmenų

¹³⁸ KURAPKA, E. V.; MALEVSKI, H.; PEČKAITIS, J. S. ir VAITKEVIČIUS E. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste. *Jurisprudencija. Mokslo darbai*. 2006 7 (85); 16-23.

¹³⁹ Žr. priedą.

kontrolės įstatyme, o sprogmenų sąvoka apibrėžta Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatyme (toliau Sprogmenų apyvartos įstatymas). Vis dėlto, reikia nepamiršti, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs ir tai, kad šiuose įstatymuose pateiktos nešaunamojo, šaunamojo ginklo ar sprogmenų sąvokos negali būti tiesiogiai tapatinamos su to paties pavadinimo Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio požymiais, o turi būti vertinamos tik kaip metodinė medžiaga plėšimą kvalifikuojantiems požymiams nustatyti.¹⁴⁰

Pažymėtina, kad šaunamojo ginklo ar sprogmenų panaudojimu, kaip ir nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimu, laikomas ne tik tiesioginis jų žalojančių, kovinių ar sprogstamųjų savybių panaudojimas, bet ir grasinimas jais plėšimo metu žodžiu, gestais, akivaizdžiu demonstravimu.¹⁴¹ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad tais atvejais, kai šaunamojo ginklo panaudojimo metodas buvo ne šaunamojo ginklo kovinių savybių panaudojimas, o akivaizdus jo demonstravimas, žodžiu išreiškus grasinimą turimu ginklu, tai, kad panaudotame ginklu nebuvo šovinių ir tai, kad iš ginklo nebuvo šaudyta, reikšmės veikos kvalifikavimui neturi.¹⁴² Vadinasi, plėšimas, padarytas grasinant net ir neužtaisytu ginklu, kvalifikuotinas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalį (kaip šaunamojo ginklo panaudojimas). Nusikalstama veika kvalifikuotina kaip plėšimas padarytas panaudojus šaunamąjį ginklą, neatsižvelgiant į tai, ar nukentėjusysis užpuolimo metu pastebėjo, kad naudojamas šaunamasis ginklas neužtaisytas, nes nukentėjusysis neprivalo stebėti, ar ginklas užtaisytas ir tik po to vertinti pavojaus realumą.¹⁴³ Tačiau, vien šaunamojo ginklo ar sprogmenų turėjimas (pavyzdžiui, švarko kišenėje) plėšimo metu akivaizdžiai jo nedemonstruojant ir neužsimenant apie tai, kas nukentėjusiam galėtų sukelti didesnio pavojaus išpūdį, nesudaro Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto plėšimą kvalifikuojančio požymio – šaunamojo ginklo ar sprogmenų panaudojimo.

Be to, šaunamieji ginklai ar sprogmenys, kaip ir nešaunamieji ginklai, peiliai ar kiti specialiai žmogui sužaloti pritaikyti daiktai, turi būti tinkami naudoti pagal jų paskirtį ir plėšimo metu naudojami kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė. Pavyzdžiui, tam, kad būtų inkriminuojamas Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas plėšimą kvalifikuojantis požymis – šaunamojo ginklo panaudojimas – būtinos dvi sąlygos: 1) turi būti nustatyta, kad panaudotas nusikaltimo įrankis yra priskiriamas šaunamųjų ginklų

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 18 punktas.

¹⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86/2009.

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-164/2007.

¹⁴³ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., *et al. Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 317.

kategorijai ir jis tinkamas naudoti pagal paskirtį; 2) plėšimo metu šaunamasis ginklas turi būti naudojamas kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė.¹⁴⁴ Pastebėtina, jog daiktų priskyrimas šaunamųjų ginklų ar sprogmenų kategorijai, kaip ir nešaunamųjų ginklų, peilių ar kitų specialiai žmogui sužaloti pritaikytų daiktų kategorijai, paprastai nustatomas remiantis eksperto ar specialisto išvada.¹⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje daikto, kuris tik panašaus į šaunamąjį ginklą, naudojimas plėšimo metu nepripažintinas plėšimą kvalifikuojančiu požymiu. Pavyzdžiui, tokia situacija gali susiklostyti, kai ginklas nerandamas ir negalima nustatyti, ar jis tikrai yra šaunamasis ginklas.¹⁴⁶ Tačiau, tais atvejais, kai šaunamasis ginklas nerastas, bet nustatytas jo panaudojimo faktas ir padariniai (pavyzdžiui, veido ir akies sužalojimai (parako krislai akyje)), paprastai reiškia, kad šaunamasis ginklas buvo tinkamas naudoti pagal paskirtį ir buvo panaudotas kaip fizinio smurto priemonė.¹⁴⁷

2.3.1.1. Šaunamojo ginklo sąvoka ir šaunamųjų ginklų rūšys

Kaip jau minėta, pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą ginklas – tai įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas gyviesiems ar kitiems objektams, taikiniams naikinti, žaloti ar kitaip juos veikti. „Šaunamasis ginklas – ginklas, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga per vamzdį gali būti paleisti kulkos, sviediniai arba kenksmingosios, dirginančiosios medžiagos mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duotas garso ar šviesos signalas.“¹⁴⁸ Atkreiptinas dėmesys, kad šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys (pavyzdžiui, vamzdis, būgnelis, spyna (užraktas), spynos (užrakto) rėmas). Akivaizdu, kad tokių šaunamųjų ginklų dalių panaudojimas plėšimo metu negali būti tapatinamas su šaunamojo ginklo panaudojimu, nes tai nėra tinkamas naudoti pagal paskirtį šaunamasis ginklas, o tik jo dalis.

Šaunamieji ginklai Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme skirstomi į automatinius, pusiau automatinius, pertaisomus ir vienašūvius:

¹⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274/2013.

¹⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 18 punktas.

¹⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-288/2009.

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238/2009.

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XI-1146.

Suvestinė redakcija nuo 2016-02-02. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 142-7261. 2 str. 49 d.

- automatinis šaunamasis ginklas – tai toks ginklas, kuris po kiekvieno šūvio užsitaiso automatiškai ir kuriuo, vieną kartą nuspaudus nuleistuką, galima iššauti daugiau kaip vieną kartą;
- pusiau automatinis šaunamasis ginklas – tai toks ginklas, kuris po kiekvieno šūvio užsitaiso automatiškai, tačiau vienu nuleistuko paspaudimu negalima iššauti daugiau kaip vieną kartą;
- pertaisomas šaunamasis ginklas – tai toks ginklas, kuris po kiekvieno šūvio ranka atliekamu veiksmu užtaisomas šaunamuoju mechanizmu iš dėtuvės ar būgnelio;
- vienašūvis šaunamasis ginklas – tai toks ginklas, kuris yra su vienu ar keliais vamzdžiais be šovinių dėtuvės ir kuri prieš kiekvieną šūvį reikia užtaisyti ranka šovinį įdedant į šovinio lizdą ar į užtaisymo mechanizmą.

Be to, šaunamieji ginklai dar skirstomi į trumpuosius šaunamuosius ginklus ir į ilguosius šaunamuosius ginklus. Trumpasis šaunamasis ginklas – tai toks, kurio vamzdis ne ilgesnis kaip 30 cm arba kurio visas ilgis neviršija 60 cm. Ilgasis šaunamasis ginklas – toks, kurio vamzdis ilgesnis kaip 30 cm arba kurio visas ilgis viršija 60 cm.¹⁴⁹

Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme visi ginklai pagal pavojingumo laipsnį skirstomi į A, B, C ir D kategorijos ginklus. Pavojingiausi yra A kategorijos ginklai, mažiausiai pavojingi – D kategorijos ginklai. Vienais jų gali būti padaroma didesnė, kitais mažesnė žala. Vieni jų kelia didesnę grėsmę tiek nukentėjusiajam, tiek aplink esantiems žmonėms, kitų keliama grėsmė yra mažesnė. Tačiau toks ginklų skirstymas reikšmės plėšimo kvalifikavimui neturi. Pavyzdžiui, plėšimo metu panaudojus pistoletą, kuris priskiriamas D kategorijos šaunamiesiems ginklams ir kurio įsigijimui, laikymui, disponavimui nėra nustatytų specialių reikalavimų, nereiškia, kad šis ginklas nekelia grėsmės visuomenės saugumui ir, kad jo panaudojimas negali būti laikomas plėšimą kvalifikuojančiu požymiu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyje yra išaiškinęs, kad nusikaltimo kvalifikavimui pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalį neturi jokios įtakos ginklo priskyrimas konkrečiai A, B, C ar D kategorijai pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą. Svarbu tai, kad šaunamojo ginklo panaudojimas pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalį kaltininkui gali būti inkriminuojamas tik tada, kai jo padaryta nusikalstama veika atitinka jau minėtas dvi būtinas sąlygas šiam plėšimą kvalifikuojančiam požymiui inkriminuoti.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XI-1146. Suvestinė redakcija nuo 2016-02-02. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 142-7261. 2 str.

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-405/2009.

Pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą prie šaunamųjų ginklų, nepriklausomai nuo jų kalibro, priskiriami pistoletai, revolveriai, šautuvai, automatai ir netgi kulkosvaidžiai, granatsvaidžiai, patrankos ir panašiai. Taigi nepaisant to, ar plėšimas padarytas naudojant pistoletą, ar kulkosvaidį, nusikalstama veika vienodai kvalifikuotina pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalį kaip plėšimas padarytas panaudojus šaunamąjį ginklą. Manytina, kad toks nusikalstamos veikos kvalifikavimas nėra visiškai teisingas, nes minėtų situacijų pavojingumo nukentėjusiajam ir kitiems šalia jo esantiems žmonėms skirtumas akivaizdus.

Prie šaunamųjų ginklų nepriskiriami pneumatiniai ginklai, templiniai ginklai, dujiniai ginklai (išskyrus dujinius pistoletus ir revolverius), startiniai įtaisai, statybiniai pistoletai ir panašūs daiktai, kurie skirti ūkiniam, pramoniniam ar techniniam naudojimui.¹⁵¹ Taip pat šaunamaisiais ginklais negali būti laikomi visiškai netinkami naudoti ginklai. Pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą visiškai netinkami naudoti ginklai – tai nešaunamieji ginklai, kurie gaunami perdurbant ar paveikiant šaunamuosius ginklus taip, kad visos jų pagrindinės dalys yra negrįžtamai sugadintos ar sugedusios ir jų neįmanoma atkurti, sutaisyti ar pakeisti, kad tie ginklai vėl taptų tinkami naudoti pagal tiesioginę jų paskirtį.¹⁵² Pažymima, kad nepritaikytais šaudyti ar sugedusiais ginklais taip pat galima sužeisti žmogų, tačiau kaltininko veika tokiais atvejais negali būti kvalifikuojama kaip plėšimas padarytas panaudojus šaunamąjį ginklą. Tokie asmens veiksmai turi būti vertinami kaip specialių įrankių ir priemonių, skirtų įveikti pasipriešinimą panaudojimas. Be to, kaip plėšimas, padarytas panaudojus šaunamąjį ginklą, neturėtų būti laikomas ir žaislinių ginklų naudojimas plėšimo metu. Kaltininko veika tokiais atvejais paprastai kvalifikuotina pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį kaip paprastas plėšimas.

2.3.1.2. Sprogmens sąvoka

Kaip jau minėta, sprogmens sąvokos turinys yra atskleistas Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatyme. Sprogmuo jame apibrėžtas kaip „sprogstamosios medžiagos ir sprogdinimo priemonės, kurios sprogmenimis laikomos Jungtinių Tautų rekomendacijose dėl pavojingų prekių, priskiriamų tų rekomendacijų <...> pirmajai klasei, pervežimo, taip pat įtaisas su sprogstamąja medžiaga (ar iš sprogstamosios medžiagos), specialiai

¹⁵¹ ABRAMAVIČIUS, A.; AIDUKAS, M.; ALIUKONIENĖ, R., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 253, 254.

¹⁵² Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XI-1146. Suvestinė redakcija nuo 2016-02-02. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 142-7261. 2 str. 58 d.

pagamintas sprogdinti ar tam tikromis sąlygomis sprogti“.¹⁵³ Sprogstamoji medžiaga Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatyme apibrėžta kaip sprogimui atlikti skirtas cheminis junginys ar jų mišiniai, kurie, paveikti išorinio poveikio (pavyzdžiui, paveikti trinties, šilumos, smūgio, kibirkšties) gali staigiai išskirti didelį energijos kiekį.¹⁵⁴ Taigi sprogmens ir sprogstamosios medžiagos veikimo pobūdis beveik nesiskiria. Tačiau Baudžiamojo kodekso 180 straipsnis kaip plėšimą kvalifikuojantį požymį įtvirtina tik sprogmens panaudojimą.

Paprastai tai yra įrenginiai ar daiktai, turintys sprogstamosios medžiagos ir skirti gyvosios jėgos ar technikos priemonėms naikinti, įtvirtinimams ar statiniams griauti, aplinkai apšviesti, dūmų uždangai suardyti ir panašiai.¹⁵⁵ Pavyzdžiui, tai granatos, įvairių rūšių minos, sprogstamieji užtaisai. Pažymėtina, kad sprogmens imitacija neturėtų būti laikoma plėšimą kvalifikuojančiu požymiu.¹⁵⁶

Kaip rodo teismų praktika, plėšimas, panaudojus sprogmenį, nėra dažnas reiškinys, todėl, susipažinus su sprogmens sąvoka, šiame darbe atskirai ir itin išsamiai sprogmens panaudojimo plėšimo metu požymis neanalizuojamas.

2.3.2. Didelės vertės turto pagrobimas

Kaip jau minėta, plėšimo sudėtis yra materialioji, todėl plėšimo metu visais atvejais, išskyrus atvejus, kai nusikalstamų padarinių neatsiranda dėl priežasčių, nepriklausančių nuo kaltininko valios, nukentėjusiajam padaroma turtinė žala. Dar vienas Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas plėšimą itin kvalifikuojantis požymis yra didelės vertės turto pagrobimas. Šis požymis nėra naujas, jis, kaip stambus mastas, buvo įtvirtintas jau 1961 m. Lietuvos Respublikoje galiojusiame baudžiamajame įstatyme.¹⁵⁷ Pastebėtina, kad didelės vertės turtas, kaip itin veika kvalifikuojantis požymis, šiandien galiojančiame Baudžiamajame kodekse numatytas ne tik plėšimo, bet ir kitų nusikalstamų veikų nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams sudėtyse.

¹⁵³ Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas Nr. IX-1315. Suvestinė redakcija nuo 2015-07-01. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 17-701. 2 str. 22 d.

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas Nr. IX-1315. Suvestinė redakcija nuo 2015-07-01. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 17-701. 2 str. 23 d.

¹⁵⁵ ABRAMAVIČIUS, A.; AIDUKAS, M.; ALIUKONIENĖ, R., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 254.

¹⁵⁶ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 317.

¹⁵⁷ Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Suvestinė redakcija (1997-10-16 – 1997-11-19). *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18-148. 272 str.

Analizuojant baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teismuose ataskaitas, matyti, kad didelės vertės turto pagrobimas plėšimo būdu nėra labai dažnas.¹⁵⁸ Kaltininko nusikalstama veika kvalifikuojama pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalį tais atvejais, kai jis pagrobė didelės vertės turtą, todėl šiam plėšimą kvalifikuojančiam požymiui inkriminuoti svarbu ne plėšimo būdas, o pagrobto turto vertė. Pažymima, kad šiuo atveju nukentėjusiojo turtas turi būti pagrobiamas ne dalimis, ne reikalaujant perduoti didelės vertės turtą ateityje, bet iš karto.¹⁵⁹ Pagrobto turto vertė, jei nėra kitų plėšimą kvalifikuojančių požymių, lemia plėšimo kvalifikavimą. Pavyzdžiui, plėšimo būdu pagrobus nedidelės vertės svetimą turtą, jei nėra plėšimą kvalifikuojančių požymių, nusikalstama veika kvalifikuotina pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį, kaip paprastas plėšimas. Tais atvejais, kai plėšimo būdu pagrobiamas didelės vertės svetimas turtas, nusikalstama veika kvalifikuotina pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 d., kaip itin kvalifikuotas plėšimas pagrobus didelės vertės svetimą turtą. Todėl, siekiant teisingai kvalifikuoti nusikalstamą veika, visada būtina nustatyti plėšimo būdu iš karto pagrobto turto vertę.

Pagal Baudžiamojo kodekso 190 straipsnį, turtas yra didelės vertės, kai jo vertė viršija 250 MGL dydžio sumą. Atkreiptinas dėmesys, kad MGL (minimalus gyvenimo lygis) nuo 2008 m. rugpjūčio 1 d. yra pakeistas į BBND (bazinį bausmių ir nuobaudų dydį). Įsigaliojus Lietuvos Respublikos minimaliojo darbo užmokesčio dydžių, socialinės apsaugos išmokų ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio indeksavimo įstatymui, teisės aktuose, reglamentuojančiuose nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų kvalifikavimą bei bausmių ir nuobaudų dydžių apibrėžimą ir apskaičiavimą, vartojamas rodiklis „minimalusis gyvenimo lygis“, arba „MGL“, yra tapatus ir lygus baziniam bausmių ir nuobaudų dydžiui. Bazinis bausmių ir nuobaudų dydis – tai rodiklis, taikomas nusikalstamoms veikoms ir administraciniams teisės pažeidimams kvalifikuoti bei bausmių ir nuobaudų dydžiams apibrėžti ir apskaičiuoti. Bazinį bausmių ir nuobaudų dydį kiekvienais metais teisės aktų nustatyta tvarka tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.¹⁶⁰ Šiandien galiojančiu Vyriausybės nutarimu patvirtintas bazinis bausmių ir nuobaudų dydis lygus 37,66 Eur.¹⁶¹ Vadinasi, norint plėšimą kvalifikuoti pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalį, pagrobto turto vertė turi viršyti 9415 Eur.

¹⁵⁸ Žr. priedą.

¹⁵⁹ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 318.

¹⁶⁰ Lietuvos Respublikos minimaliojo darbo užmokesčio dydžių, socialinės apsaugos išmokų ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio indeksavimo įstatymas Nr. X-1710. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 83-3294. 3 str., 10 str.

¹⁶¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1031 “Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo”. Suvestinė redakcija nuo 2015-01-01. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 121-4608.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad kvalifikuojant veiką pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnį, pagrobto turto vertė nustatoma remiantis daikto rinkos verte veikos padarymo metu.¹⁶² A. Pikelio teigimu, tai yra pagrindinė turto vertės nustatymo taisyklė, o būdai gali būti įvairūs.¹⁶³ Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, turto vertė gali būti nustatoma pagal pirkimo-pardavimo sandorių kainą, turto sukūrimo (atkūrimo), įsigijimo kaštus. Pabrėžtina, kad Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalies prasme sąvokos „didelės vertės svetimas turtas“ turinys yra griežtai apibrėžtas, todėl tokie kriterijai kaip svoris, kiekis, ūkinė reikšmė ir panašiai turto vertės dydžio nustatymui ir veikos kvalifikavimui reikšmės neturi.

Lietuvos aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagysčių ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ pasakyta, kad „tais atvejais, kai nuosavybė į daiktą atsirado pirkimo-pardavimo sandorio pagrindu ir byloje yra duomenų apie daikto įsigijimo kainą, tačiau daiktas pagrobiamas praėjus laikotarpiui, turinčiam reikšmės jo kainai, daikto vertė nustatoma pagal faktinę turto vertę (didmenines, rinkos ar komiso kainas) nusikalstamos veikos padarymo metu“.¹⁶⁴ Todėl tokiais atvejais, kai nuosavybė į daiktą atsirado pirkimo-pardavimo sandorio pagrindu, tačiau daiktas buvo pagrobtas praėjus jo kainai reikšmingam laikotarpiui, tikslingą faktinį turto įvertinimą pavesti specialistams.

Tais atvejais, kai duomenų apie daikto įsigijimo kainą byloje nėra arba daikto įsigijimas pagal sutartį yra susijęs su papildomomis prievolėmis savininkui (pavyzdžiui, mobiliojo ryšio telefonas, kurio rinkos vertė 500 Eur, įsigytas už 1 Eur sudarant terminuotą abonementinę sutartį), pagrobto turto vertė nustatoma atsižvelgiant į identiško ar tos kategorijos daikto analogo vidutinę rinkos kainą. Vadinasi, nepaisant daikto įsigijimo kainos, jei nusikaltimo padarymo metu pagrobto turto vidutinė rinkos kaina yra didesnė, tai, apskaičiuojant pagrobimu padarytos turtinės žalos dydį, nukentėjęs asmuo turi teisę prašyti civilinį ieškinį priteisti pagal daikto vidutinę rinkos kainą.¹⁶⁵

Be to, šio plėšimą kvalifikuojančio požymio inkriminavimui (turto vertės nustatymui) įtakos gali turėti ir iš pagrobto turto gauta nauda arba kaltininko suvokimas apie tam tikro turto vertę. Pavyzdžiui, jei kaltininkas pagrobia tam tikrus daiktus, kurių vidutinės rinkos vertės iš esmės neįmanoma nustatyti dėl to, kad šie nebegali būti

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 6 punktas.

¹⁶³ PIKELIS, A. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas ir teismų praktika taikant Baudžiamojo kodekso 178 ir 180 straipsnius*. Vilnius, 2011, p. 78.

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 6 punktas.

¹⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 6 punktas.

naudojami pagal savo įprastinę paskirtį, tačiau turi vertę, pavyzdžiui, metalo laužas (seni aliumininiai indai, metalinių konstrukcijų dalys) ir asmuo juos pagrobia būtent dėl šios priežasties, pagrobto turto vertė nustatoma pagal vidutinę tokios rūšies turto (pavyzdžiui, metalo laužo) supirkimo kainą.¹⁶⁶

Atkreiptinas dėmesys, kad didelės vertės turto pagrobimui inkriminuoti neužtenka nustatyti, kad pagrobtas turtas yra didelės vertės. Baudžiamojo kodekso 15 straipsnyje įtvirtinta bendro pobūdžio tyčinių nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų taisyklė, reikalaujanti, kad nusikalstama veika būtų laikoma padaryta tyčia tik tuomet, kai asmuo suvokė jos pavojingumą ir norėjo taip veikti. Pasak G. Švedo, jei nusikaltimo sudėčiai būdingi kvalifikuojantys požymiai, kuriais apibūdinamas dalykas ar veika, tai kaltininkas privalo suvokti ir šiuos požymius.¹⁶⁷ Tai išaiškinta ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagysčių ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Vadinasi, šio plėšimą kvalifikuojančio požymio atveju būtina išsiaiškinti ar kaltininkas suvokė, kad grobia didelės vertės turtą. Jei kaltininkas plėšimo metu nesuvokė grobiamo turto vertės, jo nusikalstama veika kvalifikuotina pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį, kaip paprastas plėšimas.

„Jei bylos duomenų nepakanka padaryti išvadą, kad kaltininkas žinojo grobiąs didelės vertės turtą, ir galima tokia prielaida, tie patys duomenys gali leisti padaryti visiškai pagrįstą išvadą, kad kaltininkas įtarė, manė, turėjo abejonių dėl didelės vertės turto.“¹⁶⁸ Manytina, kad tokiu atveju, kai kaltininkas tiksliai nežinojo, bet įtarė, manė, jog plėšimo būdu grobia didelės vertės svetimą turtą ir to siekė, jo nusikalstama veika turėtų būti kvalifikuojama pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalį, kaip didelės vertės turto pagrobimas. Kaip jau minėta, plėšimas gali būti padaromas tik tyčia. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad jei kaltininko tyčia dėl grobiamo turto vertės neapibrėžta, jo veika, nesant kitų kvalifikuojančių požymių, kvalifikuojama atsižvelgiant į pagrobto turto vertę.¹⁶⁹ Kai plėšimo būdu kėsinamasi pagrobti didelės vertės turtą, tačiau pagrobto turto dalis nesudaro didelės vertės požymio, veika kvalifikuojama kaip pasikėsinimas padaryti didelės vertės turto plėšimą.¹⁷⁰ Pasak V. Piesliako, norint konkretizuoti apibrėžtą tyčią nebūtina, jog kaltininkas žinotų tikslių pinigų sumą seife ar

¹⁶⁶ Lietuvos aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. „Teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga“. *Teismų praktika*, 2005, 23.

¹⁶⁷ ABRAMAVIČIUS, A.; ČEPAS, A.; DRAKŠIENĖ, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p.206.

¹⁶⁸ VOSYLIŪTĖ, A. *Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2009, p. 205.

¹⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 14 punktas.

¹⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 8 punktas.

piniginėje. Jo teigimu, pakanka išsiaiškinti, kad asmuo siekė pagrobti pinigų ar daiktų, kurių vertė viršija 250 MGL sumą¹⁷¹ Taigi apibrėžtos tyčios atveju kaltininko veika kvalifikuotina pagal jos kryptingumą ne tik tada, kai tikslas pasiekiamas, bet ir tada, kai nepasiekiamas. Tačiau tokiu atveju, kai jis nepasiekiamas, kaltininko veika turi būti kvalifikuojama ne kaip baigtas nusikaltimas, o kaip pasikėsinimas.

2.3.3. Didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimas

Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalyje kaip plėšimą itin kvalifikuojantis požymis, be didelės vertės turto pagrobimo, išskiriamas didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimas. Šiuo kvalifikuojančiu požymiu plėšimo sudėtis buvo papildyta 2007 m. birželio 28 d. įstatymu Nr. X-1233¹⁷². „Požymio didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčios vertybės nustatymą baudžiamajame įstatyme lėmė Lietuvos Respublikos tarptautinių konvencijų, reglamentuojančių kultūros vertybių apsaugą, ir Lietuvos teisės aktų, susijusių su kultūros vertybėmis, nuostatų įgyvendinimas.“¹⁷³

Analizuojant baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teismuose ataskaitas, matyti, kad šis plėšimą kvalifikuojantis požymis per paskutinius penkis metus buvo nustatytas labai nedaug kartų.¹⁷⁴ Pastebėtina, jog didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių apsauga įtvirtinta ne tik plėšimo, bet ir kitų nusikalstamų veikų nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams sudėtyse. „Daugelio turtinių veikų pavojingumą šis požymis didina apytiksliai vienodai, t. y. daugelis turtinių veikų, turinčių analizuojamą požymį, priskiriamos prie sunkių nusikaltimų.“¹⁷⁵

Pabrėžtina, kad mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimas nėra siejamas su pagrobto turto verte. Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies komentare nurodyta, jog „tokio turto vertė gali viršyti 250 MGL didžio sumą arba

¹⁷¹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga: antroji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 383.

¹⁷² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198(1), 198(2), 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256(1), 257(1) straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 81-3309.

¹⁷³ VOSYLIŪTĖ, A. Vagystę kvalifikuojančio požymio – didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčios vertybės – samprata teisės moksle ir teismų praktikoje. *Teisė*, 2010, 75, p. 56.

¹⁷⁴ Žr. priedą.

¹⁷⁵ VOSYLIŪTĖ, A. Vagystę kvalifikuojančio požymio – didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčios vertybės – samprata teisės moksle ir teismų praktikoje. *Teisė*, 2010, 75, p. 63.

jos neviršyti“.¹⁷⁶ Taigi šiuo atveju, kitaip nei didelės vertės turto pagrobimo atveju, svarbi ne daikto vertė, bet didelė jo reikšmė. Tokio daikto vertės pinigine išraiška turi lemiamą reikšmę tik tada, jei pagrobtas daiktas nepripažįstamas didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčia vertybe. Vertybių, kurios nepriskiriamos prie turinčių didelę mokslinę, istorinę ar kultūrinę reikšmę objektų, vertė turi būti nustatoma įprastiniais būdais, kaip ir kito turto.

Visgi, nei Baudžiamajame kodekse, nei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ šio plėšimą kvalifikuojančio požymio turinys nėra atskleistas. Minėtų vertybių apsaugos teisinį reguliavimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas (toliau Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas)¹⁷⁷ bei Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas (toliau Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas)¹⁷⁸. Šiuose įstatymuose pateiktos kilnojamųjų ir nekilnojamojo kultūros vertybių sąvokos, tačiau kvalifikuoto plėšimo dalyku, kaip ir kvalifikuotos vagystės dalyku, yra būtent kilnojamosios kultūros vertybės, todėl šiai temai labiau aktuali kilnojamųjų kultūros vertybių sąvoka.

Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatyme nustatyta, kad kilnojamosios kultūros vertybės – tai pagal paskirtį ir prigimtį kilnojamieji žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti kilnojamieji daiktai, turintys kultūrinę vertę ir įtraukti į valstybinę kilnojamųjų kultūros vertybių apskaitą. Valstybinė kilnojamųjų kultūros vertybių apskaita yra sudėtinė kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos dalis, kurią sudaro: Lietuvos muziejuose ir bibliotekose saugomų kilnojamųjų kultūros vertybių sąrašai; Lietuvos archyvų fondo sąvadas ir registras.¹⁷⁹ Kultūrinė vertė – tai kilnojamojo daikto ar jo dalies savybė, vertinga etniniu, archeologiniu, istoriniu, meniniu, moksliniu, techniniu, religiniu, estetiniu, memorialiniu ar kitu požiūriu.¹⁸⁰ Taigi kilnojamųjų kultūros vertybių sąvoka apima ir Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalyje nurodytas mokslinės ir istorinės reikšmės turinčias vertybes.

Pagal Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymą, kultūros objektais laikomi:

1) archeologiniai radiniai;

¹⁷⁶ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 297.

¹⁷⁷ Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas Nr. I-1179. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 14-352.

¹⁷⁸ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas Nr. I-733. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 3-37.

¹⁷⁹ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 299.

¹⁸⁰ Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas Nr. I-1179. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 14-352. 1 str. 2 d. ir 7d.

- 2) etninės kultūros medžiaginiai pavyzdžiai;
- 3) kilnojamieji daiktai, susiję su svarbiausiais istoriniais įvykiais, visuomenės, kultūros, karo, sporto, religijų istorija, įžymių žmonių gyvenimu;
- 4) šaunamieji ir nešaunamieji ginklai;
- 5) vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūriniai;
- 6) muzikos instrumentai;
- 7) inkunabulai ir rankraščiai, žemėlapiai ir natos, knygos ir kiti leidiniai;
- 8) kilnojamieji daiktai, turintys numizmatinę, sfragistinę, heraldinę ar filatelinę vertę, faleristika, ordinais ir medaliai;
- 9) mokslo, technikos ar technologijos istoriją apibūdinantys kilnojamieji daiktai;
- 10) kolekcijos, rinkiniai, komplektai ar kitokie dariniai kaip visuma, nesvarbu, kokia atskirų dalių vertė ir rūšis; kolekcijos, reikšmingos paleontologiniu, zoologiniu, botaniniu ar anatominiu požiūriu;
- 11) meninių, istorinių ar religinių objektų dalys;
- 12) fotografijos ir kino juostos, jų negatyvai;
- 13) dokumentai, sukurti ant bet kokio pagrindo;
- 14) antikvariniai daiktai.¹⁸¹

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalyje kalbama ne apie bet kokias mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės vertybes, o tik apie didelę reikšmę mokslui, istorijai ar kultūrai turinčias vertybes. Todėl norint inkriminuoti šį plėšimą kvalifikuojantį požymį, visų pirma reikia nustatyti, ar pagrobtos mokslinės, istorinės arba kultūrinės vertybės reikšmė yra tikrai didelė. Pažymima, kad kokie daiktai yra pripažįstami kilnojamosiomis kultūros vertybėmis, turinčiomis didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės, nustato Kilnojamųjų kultūros vertybių vertinimo ekspertų komisija.¹⁸²

Be to, kaip ir didelės vertės turto pagrobimo atveju, inkriminuojant šį plėšimą kvalifikuojantį požymį, būtina nustatyti kaltininko tyčią pagrobti ne bet kokias, bet didelę reikšmę mokslui, istorijai, kultūrai turinčias vertybes. Pagal jau minėtą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagysčių ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ pateiktą išaiškinimą, kaltininkas turi suvokti šį plėšimą kvalifikuojantį požymį.¹⁸³ Priešingu atveju kaltininko veiksmai negali būti kvalifikuojami

¹⁸¹ Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas Nr. I-1179. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 14-352. 3 str.

¹⁸² ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 299.

¹⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“, *Teismų praktika*, 2005, 23. 14 punktas.

kaip daiktų, turinčių ypatingą reikšmę mokslui, istorijai ar kultūrai, pagrobimas. A. Vosyliūtės nuomone, „vertinant kaltininko suvokimą, jog jis grobia būtent tokias vertybes, reikia atsižvelgti į tai, ar jis žinojo, kad šios vertybės turi didelę kultūrinę, mokslinę, istorinę reikšmę, o jei nežinojo, tai ar numatė tokių vertybių pagrobimą kaip neišvengiamą ar labai tikėtiną“. Pasak jos, šiuo atveju svarbi nusikaltimo padarymo vieta, nes, pavyzdžiui, jei kaltininkas grobė iš muziejaus, bibliotekos ir panašiai, bet teigia nežinojęs apie grobiamų vertybių didelę reikšmę mokslui, istorijai ar kultūrai, galima daryti išvadą, kad jis suvokė minėtų vertybių didelę reikšmę.¹⁸⁴

Didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimo atveju siekiant pagrobti didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčias vertybes ir jas pagrobus, tačiau vėliau paaiškėjus, kad jos neturėjo tokios didelės reikšmės mokslui, istorijai ar kultūrai, kaltininko veiksmai kvalifikuotini kaip pasikėsinimas pagrobti didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčias vertybes.

2.3.4. Plėšimas padarytas dalyvaujant organizuotoje grupėje

Paskutinis Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas plėšimą itin kvalifikuojantis požymis yra plėšimas, padarytas dalyvaujant organizuotoje grupėje. Plėšimo sudėtis šiuo požymiu papildyta 2003 m. liepos 4 d. įstatymu Nr. IX-1706.¹⁸⁵ Pastebėtina, kad šis nusikalstama veika kvalifikuojantis požymis įtvirtintas ne tik plėšimo, bet ir vagystės, turto prievartavimo bei sukčiavimo sudėtyse. Darant kitas nusikalstamas veikas, kurių sudėtys tokio požymio neapima, dalyvavimas organizuotoje grupėje vertinamas kaip atsakomybę sunkinanti aplinkybė (Baudžiamojo kodekso 60 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

Analizuojant teismų praktiką, matyti, kad plėšimas dažniau padaromas ne pavienio asmens, o asmenų grupės. Sutiktina su I. Žukovaitės nuomone, kad „tai susiję su pačia veikos specifika, kuriai būdingas smurto naudojimas, siekimas įbauginti asmenį, kad taip šis greičiau perleistų turtą“. Pasak jos, plėšimo įgyvendinimas kartu su kitų pagalba kaltininkui padeda įveikti pasipriešinimo nukentėjusiajam baimę. Be to, ši veika paprastai susideda iš kompleksinio pobūdžio veiksmų, kuriuos lengviau atlikti sutelkus kelių asmenų jėgas.¹⁸⁶

¹⁸⁴ VOSYLIŪTĖ, A. Vagystę kvalifikuojančio požymio – didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčios vertybės – samprata teisės moksle ir teismų praktikoje. *Teisė*, 2010, 75, p. 62, 63.

¹⁸⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 139, 140, 176, 180, 181, 190, 201, 212, 249, 281 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 74-3423.

¹⁸⁶ ŽUKOVAITĖ, I. Bendrininkavimo institutas plėšimo bylų jurisprudencijoje. *Teisė*, 2013, 86, p. 160.

Pagal Baudžiamąjį kodeksą bendrininkavimas yra tyčinės nusikalstamos veikos padarymo forma, kai veika padaroma bendromis kelių asmenų pastangomis (Baudžiamojo kodekso 24 straipsnio 1 dalis). Tyčia bendrininkavimo atveju pasireiškia tuo, kad kiekvienas bendrininkas suvokia, jog jis dalyvauja bendrai su kitais asmenimis daromoje nusikalstamoje veikoje, kėsinaisi į tą patį objektą, supranta, kad savo veiksmais vykdytojui (ar kitiems bendrininkams) sudaro būtinas sąlygas padaryti nusikalstamą veiką, o vykdytojo veiksmai nulemti kitų bendrininkų veiksmų. Kiekvieno bendrininko tyčia yra individuali ir jos turinys priklauso nuo bendrininko dalyvavimo darant nusikalstamą veiką vaidmens.¹⁸⁷ Teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad, pagrindžiant kaltininko baudžiamąją atsakomybę už bendrininkavimą darant konkrečios rūšies nusikalstamą veiką, turi būti konstatuota ne tik nusikalstamos veikos, kuriai padaryti sujungiamos kelių asmenų pastangos, sudėtis, numatyta konkrečiame Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies straipsnyje, bet kartu ir tos veikos darymo formos – bendrininkavimo – sudėtis, numatyta atitinkamose Baudžiamojo kodekso 24 straipsnio ir 25 straipsnio nuostatose.¹⁸⁸ Bendrininkavimo sudėtį apibūdina bei atskleidžia objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visuma: dviejų ar daugiau asmenų dalyvavimas darant nusikalstamą veiką; jų veikos bendrumas; susitarimas daryti nusikalstamą veiką kartu bei tyčios bendrumas, kai kiekvienas bendrininkas suvokia, kad daro nusikalstamą veiką ne vienas, o bendrai su kitu asmeniu (ar kitais asmenimis).¹⁸⁹

Taigi bendrininkavimas galimas visose nusikalstamos veikos stadijose, kai nusikalstamą veiką bendru tarpusavio susitarimu ir paprastai aktyviais veiksmais, siekiant realizuoti bendrus nusikalstamus ketinimus, daro ne mažiau kaip du fiziniai asmenys.¹⁹⁰ Bendrininkų tarpusavio susitarimas yra būtinas bet kurios bendrininkavimo rūšies ar formos požymis. Baudžiamajame kodekse nėra nurodyta, kaip bendrininkai turi susitarti dėl bendros nusikalstamos veikos, kad būtų konstatuotas bendrininkų susitarimas, todėl kiekvieno bendrininkavimo atveju teismas turi konstatuoti šį būtiną bendrininkavimo požymį atsižvelgęs į konkrečias bylos aplinkybes. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad bendrininkų susitarimas gali būti išreikštas bet kokia forma – žodžiu, raštu ar konkludentiniais veiksmais (pavyzdžiui, gestu ar mimika), todėl įrodinėjant susitarimo buvimą nėra būtina nustatyti, kad visi bendrininkai buvo išsamiai aptarę nusikalstamos

¹⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274/2009.

¹⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-254/2013.

¹⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289-693/2015.

¹⁹⁰ ABRAMAVIČIUS, A.; BARANSKAITĖ, A.; ČEPAS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 155.

veikos detales.¹⁹¹ Be to, bendrininkų susitarimo apimtis darant nusikalstamą veiką gali kisti.

Pagal teismų praktiką esant susitarimui ir bendrai tyčiai, visi bendrininkai nepriklausomai nuo to, kokius konkrečiai veiksmus jie atliko realizuodami nusikalstamą sumanymą, atsako už tą pačią nusikalstamą veiką.¹⁹² Pagal Baudžiamąjį kodeksą bendrininkų grupė yra tada, kai bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje du ar daugiau asmenų susitaria nusikalstamą veiką daryti, tęsti ar užbaigti, jei bent du iš jų yra vykdytojai (Baudžiamojo kodekso 25 straipsnio 2 dalis). Bendravikdytojas yra ne tik tas asmuo, kuris pats realizuoja visus nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, bet ir tas, kuris realizuoja dalį jų. Taigi visos dėl bendrininkų veikos kilusios pasekmės inkriminuojamos kiekvienam iš bendrininkų nepriklausomai nuo kiekvieno iš jų vaidmens, veiksmų pobūdžio bei intensyvumo ir indėlio į nusikaltimo padarymą. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasakęs, kad net ir buvimas šalia nukentėjusiųjų kitiems bendrininkams naudojant smurtą ir pagrobiant turtą, yra laikomas grasinimu, kuris inkriminuojamas kaip plėšimo nusikaltimo sudėties požymis.¹⁹³ Be to, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ išaiškinta, kad tais atvejais, „kai plėšimas padaromas panaudojant peilį, kitą specialiai žmogui sužaloti pritaikytą daiktą, šaunamąjį, nešaunamąjį ginklą ar sprogmenį, tačiau ne visi bendrininkų ar organizuotos grupės nariai žinojo apie turimą įrankį ar jo panaudojimą, jų veika kvalifikuojama atsižvelgiant į tai, ar jie tai žinojo ir suvokė. Tų asmenų, kurie žinojo apie minėtą įrankį ir numatė jo panaudojimo galimybę, taip pat tų, kurie apie tai nežinojo, tačiau, panaudojant įrankį, tam neprieštaravo ir tęsė savo nusikalstamus veiksmus, veika kvalifikuojama kaip plėšimas panaudojant nešaunamąjį ginklą, peilį ar kitą specialiai žmogui sužaloti pritaikytą daiktą, šaunamąjį ginklą ar sprogmenį.“¹⁹⁴ Apie kiekvieno iš bendrininkų tyčią gali būti sprendžiama vertinant tiek bendrininkų susitarimą dėl bendrų nusikalstamų veikų atlikimo, tiek ir bendrininkų elgesį darant nusikalstamą veiką.¹⁹⁵ Atskirų bendrininkų veiksmų kvalifikavimas gali skirtis tik esant vykdytojo ekscesui (bendrininkų susitarimo ribų peržengimui).¹⁹⁶

¹⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-477/2012.

¹⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-295/2012.

¹⁹³ Lietuvos aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-599-976/2015.

¹⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2005, 23. 18 punktas.

¹⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2012.

¹⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 n. Rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-403/2012.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Baudžiamojo kodekso 25 straipsnis numato kelias bendrininkavimo formas. Be bendrininkų grupės, bendrininkavimas galimas dalyvaujant organizuotoje grupėje ar nusikalstamame susivienijime. „Organizuota grupė, kaip bendrininkavimo forma, yra viena iš organizuoto nusikalstamumo atspindžių baudžiamajame įstatyme.“¹⁹⁷ Kaip jau minėta, organizuotos grupės požymis yra plėšimą itin kvalifikuojantis požymis, todėl plėšimo veikos pavojingumas esant šiam požymiui yra daug didesnis. Plėšimas padarytas dalyvaujant organizuotoje grupėje dažniausiai apima ir kitus plėšimą kvalifikuojančius požymius, jam padaryti pasitelkiamos kitos nusikalstamos veikos. Pavyzdžiui, įsibraunama į patalpą, naudojami šaunamieji ginklai, klastojami dokumentai ir panašiai.

Teismų praktikoje organizuotos grupės požymis aiškinamas remiantis bendromis Baudžiamojo kodekso nuostatomis, reglamentuojančiomis bendrininkavimo institutą. Pagal Baudžiamojo kodekso 25 straipsnio 3 dalį, „organizuota grupė yra tada, kai bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje du ar daugiau asmenų susitaria daryti kelis nusikaltimus arba vieną apysunkį, sunkų ar labai sunkų nusikaltimą ir kiekvienas grupės narys, darydamas nusikaltimą, atlieka tam tikrą užduotį ar turi skirtingą vaidmenį.“¹⁹⁸

Bendrininkavimą bendrininkų grupe ir dalyvaujant organizuotoje grupėje skiria organizuotumo lygis. Organizuotą grupę, be susitarimo ir tyčios požymių, išskiria būtent vaidmenų ar užduočių pasiskirstymas, todėl atribojant organizuotą grupę nuo bendrininkų grupės visada turi būti vertinamas organizuotumo lygis.¹⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad organizuotoje grupėje organizuotumo lygis yra aukštesnis nei bendrininkų grupėje. Vienas iš organizuotą grupę apibrėžiančių požymių yra išankstinis bendrininkų susitarimas daryti nusikalstamą veiką. Organizuotos grupės nariai paprastai iš anksto aptaria nusikalstamos veikos planą, numato įvykdymo mechanizmą, pasiskirsto užduotis, susitaria dėl nusikaltimo padarymo būdo, vietos ir laiko. Visa tai įtakoja glaudžių, besitęsiančių ryšių atsiradimą bei suformuoja suvokimą apie priklausymą tokiai grupei.²⁰⁰ Tačiau tai nereiškia, kad visi bendrininkai vieni kitus privalo pažinoti. Veikos kvalifikavimui neturi įtakos tai, kad vienos grupės nariai artimai nebendrauja su kitais tos pačios grupės nariais. „Organizuotos grupės nariai nebūtinai turi asmeniškai bendrauti vieni su kitais“.²⁰¹ Svarbu, kad tokie bendrininkai suprastų sukūrę organizuotą grupę.

¹⁹⁷ GUTAUTAS, A. Organizuota grupė kaip organizuoto nusikalstamumo forma ir jos baudžiamasis teisinis vertinimas. *Jurisprudencija*, 2003, t. 41(33); 60-71, p. 60.

¹⁹⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741. 25 str. 3 d.

¹⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-159-746/2015.

²⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-254/2008.

²⁰¹ ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., et al. *Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai)*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 319.

Organizuota grupė, kaip ir bendrininkų grupė, gali susiformuoti rengimosi padaryti nusikaltimą stadijoje, arba jau pradėtos ir tęsiamos veikos metu. Taigi organizuota grupė gali susidaryti prie pavienio nusikalstamą veiką darančio asmens prisijungus kitiems asmenims, siekiantiems veikti kartu.²⁰² Organizuota grupė visada sudaroma su tikslu padaryti kelis nusikaltimus arba vieną apysunki, sunkų ar labai sunkų nusikaltimą. Pastebėtina, kad apysunkis nusikaltimas į Baudžiamojo kodekso 25 straipsnyje pateiktą organizuotos grupės sąvokos išaiškinimą įtrauktas tik 2013 m. liepos 2 d. įstatymu Nr. XII-497.²⁰³ Kadangi paprastas plėšimas priskirtinas prie apysunkių nusikaltimų, po minėtų Baudžiamojo kodekso 25 straipsnio 3 dalies pakeitimų organizuotos grupės požymis gali būti inkriminuojamas ir tuo atveju, kai du ar daugiau fizinių asmenų susitaria padaryti nebūtinai kelis, bet bent vieną Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikaltimą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad, sprendžiant organizuotos grupės buvimo klausimą, turi būti atsižvelgiama į apgalvotos nusikalstamos veikos mechanizmą, jos intensyvumą, narių pasiskirstymą vaidmenimis, į kiekvieno iš bendrininkų konkrečios užduoties atlikimą siekiant bendro tikslo.²⁰⁴ Taigi, nustatant šį plėšimą kvalifikuojantį požymį, visada reikia atsižvelgti į tai, ar grupės nariai aptarė plėšimo padarymo vietą, laiką ir kitus svarbius momentus, ar susitarė dėl kiekvieno užduoties ir vaidmens, ar numatė priemones, padedančias paslėpti nusikaltimo pėdsakus bei išvengti atsakomybės.²⁰⁵ Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, vaidmenų pasiskirstymas esant organizuotai grupei nereikalauja, kad visi bendrininkai visiškai ar iš dalies realizuotų nusikaltimo sudėtį. Skirtingai nei esant bendrininkų grupei, kelių vykdytojų buvimas nėra būtinas organizuotos grupės požymis.²⁰⁶ Organizuotą grupę suburia ir jai vadovauja asmuo, kuris Baudžiamojo kodekso 24 straipsnio 4 dalyje įvardintas organizatoriumi. Esminis nusikaltimo organizatoriaus požymis yra tai, kad jis vadovauja nusikaltimo pasiruošimui: lenkia asmenis dalyvauti darant nusikaltimą, juos suvienija, kuria nusikalstamos veikos planus, numato jų padarymo būdus.²⁰⁷

²⁰² ABRAMAVIČIUS, A.; BARANSKAITĖ, A.; ČEPAS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 166.

²⁰³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250-1, 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 249-1, 250-2, 250-3, 250-4, 250-5, 252-1 straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 75-3768.

²⁰⁴ Lietuvos aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-275/2012.

²⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-70/2014.

²⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012.

²⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-195/2012.

Asmenų, dalyvavusių organizuotai grupei vykdant plėšimą, veiksmai kvalifikuojami be nuorodos į Baudžiamojo kodekso 24 straipsnį nepriklausomai nuo jų vaidmens padarant nusikaltimą.²⁰⁸

²⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“, Teismų praktika, 2005, 23. 20 punktas.

IŠVADOS

1. Plėšimas yra vienas pavojingiausių ir labiausiai grėsmę nuosavybei keliančių nusikaltimų, nes turinės naudos juo siekiama kėsinantis ne tik į nuosavybę, bet ir į žmogaus sveikatą, laisvę, garbę ir orumą. Jo pavojingumas pasireiškia ne tik atviru kėsinimusi į svetimą turtą, bet ir tokio kėsinimosi būdu. Plėšimas apima fizinio skausmo sukėlimą, nežymų ar nesunkų sveikatos sutrikdymą, todėl yra pavojingesnis net ir už kai kurias nusikalstamas veikas žmogaus sveikatai. Gyvybės atėmimas plėšimo metu reikalauja atskiro kvalifikavimo.

2. Pagrindinis tiesioginis plėšimo objektas yra konkreti nuosavybė. Papildomu tiesioginiu plėšimo objektu laikoma asmens sveikata bei žmogaus veiksmų laisvė. Plėšimo dalyku teisine prasme gali būti tik svetimas turtas.

3. Plėšimas padaromas tik veikimu, kuris pasireiškia svetimo turto pagrobimu panaudojant fizinį smurtą ar grasinant tuoj pat jį panaudoti arba kitaip atimant galimybę nukentėjusiam asmeniui priešintis. Plėšimo sudėtis yra materialioji, todėl būtinu objektyviosios pusės požymiu yra ne tik pati veika, bet ir jos padarinys – turto užvaldymas. Būtinu plėšimo objektyviosios pusės požymiu yra ir priežastinis ryšys, kuris turi egzistuoti tarp padarinių ir nusikalstamos veikos.

4. Plėšimo subjektu gali būti pakaltinamas ar ribotai pakaltinamas, 14 metų sulaukęs fizinis asmuo. Juridinis asmuo plėšimo subjektu būti negali.

5. Plėšimo subjektyvioji pusė pasireiškia tik tiesiogine tyčia. Plėšimas paprastai padaromas iš savanaudiškų paskatų, siekiant praturtėti.

6. Plėšimą kvalifikuojantys požymiai yra susiję ne tik su kaltininko veikimo būdu, bet ir su nusikaltimo metu naudojamomis priemonėmis, nusikaltimo dalyko ypatumais ir veikimo forma.

7. Plėšimas įsibraunant į patalpą – dažniausiai nustatomas plėšimą kvalifikuojantis požymis. Įsibrovimas į patalpą yra visada neteisėtas, su iš anksto susiformavusiu tikslu pagrobti svetimą turtą, nesvarbu koku būdu (nugalėjus kliūtis, be kliūčių, panaudojant apgaulę, parinktus ar padirbtus raktus, technines ar kitas priemones), kaltininko patekimas į uždara erdvę ar statinį, kurie paprastai turi stogą ir specialų įėjimą, ir yra skirti žmonėms nuolat ar laikinai gyventi, dirbti, materialinėms vertybėms laikyti.

8. Nešaunamojo ginklo, peilio, ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimas yra antras pagal dažnumą nustatomas plėšimą kvalifikuojantis požymis. Kiek rečiau darant plėšimus naudojami šaunamieji ginklai ar sprogmenys.

9. Nešaunamojo ginklo, peilio ar kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto panaudojimu, kaip ir šaunamojo ginklo ar sprogmens panaudojimu, laikomas ne tik tiesioginis jų žalojančių, kovinių ar sprogstamųjų savybių panaudojimas, bet ir grasinimas jais plėšimo metu žodžiu, gestais, akivaizdžiu demonstravimu. Vien tik nešaunamojo, šaunamojo ginklo ar peilio turėjimas plėšimo metu akivaizdžiai jo nedemonstruojant ir apie tai neužsimenant, kas nukentėjusiajam galėtų sukelti didesnę pavojaus išpūdį, nesudaro plėšimą kvalifikuojančio požymio.

10. Nešaunamieji ginklai, peiliai ar kiti specialiai žmogui sužaloti pritaikyti daiktai, kaip ir šaunamieji ginklai ar sprogmenys, turi būti tinkami naudoti pagal jų paskirtį ir plėšimo metu naudojami kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė. Daiktų priskyrimas nešaunamųjų ginklų, peilių ar kitų specialiai žmogui sužaloti pritaikytų daiktų kategorijai, kaip ir šaunamųjų ginklų ar sprogmenų kategorijai, paprastai nustatomas remiantis eksperto ar specialisto išvada.

11. Inkriminuojant didelės vertės turto pagrobimą ar didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimą būtina nustatyti ne tik didelę jų vertę ar mokslinę, istorinę, kultūrinę reikšmę, bet ir kaltininko tyčią pagrobti didelės vertės turtą ar ne bet kokias, bet didelę reikšmę mokslui, istorijai, kultūrai turinčias vertybes. Jei kaltininkas plėšimo metu nesuvokė grobiamo turto vertės ar didelės mokslininkės, istorinės, kultūrinės vertybių reikšmės, jo nusikalstama veika kvalifikuotina pagal Baudžiamojo kodekso 180 straipsnio 1 dalį, kaip paprastas plėšimas.

12. Plėšimas dažniau padaromas ne pavienio asmens, o asmenų grupės. Organizuota grupė yra viena iš bendrininkavimo formų. Ji yra tada, kai bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje du ar daugiau asmenų susitaria daryti kelis nusikaltimus arba vieną apysunkį, sunkų ar labai sunkų nusikaltimą ir kiekvienas grupės narys, darydamas nusikaltimą, atlieka tam tikrą užduotį ar turi skirtingą vaidmenį. Bendrininkavimą bendrininkų grupe ir dalyvaujant organizuotoje grupėje skiria organizuotumo lygis. Organizuotoje grupėje organizuotumo lygis yra aukštesnis nei bendrininkų grupėje.

SANTRAUKA

Nepaisant griežtos teisinės nuosavybės apsaugos, didžiąją dalį Lietuvoje užregistruojamų nusikalstamų veikų sudaro būtent nusikalstamos veikos nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams. Plėšimas yra viena pavojingiausių ir labiausiai grėsmę nuosavybei keliančių nusikalstamų veikų. Jo pavojingumas pasireiškia ne tik atviru kėsinimusi į svetimą turtą, bet ir tokio kėsinimosi būdu. Plėšimu kėsinamasi ne tik į nuosavybę, bet ir į tokias svarbias baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes kaip žmogaus sveikata, laisvė, garbė ir orumas. Šio darbo tikslas ištirti Baudžiamojo kodekso 180 straipsnyje reglamentuotus plėšimą kvalifikuojančius požymius.

Tuo tikslu pirmoje darbo dalyje analizuojama plėšimo kaip nusikaltimo nuosavybei samprata, atskleidžiami būtinieji pagrindinės plėšimo sudėties požymiai (objektas, objektyvioji pusė, subjektas ir subjektyvioji pusė).

Antroje darbo dalyje išsamiai analizuojami visi plėšimą kvalifikuojantys požymiai: 1) pateikiama įsibrovimo į patalpą samprata, patalpos samprata, atskleidžiami įsibrovimo būdai ir patalpų rūšys; 2) analizuojamos nešaunamojo ginklo, peilio, kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto, šaunamojo ginklo ir sprogmens sąvokos, atskleidžiamos nešaunamųjų ir šaunamųjų ginklų rūšys; 3) nagrinėjamas didelės vertės turto pagrobimas, didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimas bei dalyvavimas organizuotoje grupėje.

Robbery aggravating elements

SUMMARY

Despite the strict legal protection of property, the greater part of the criminal acts, recorded in Lithuania involve particularly criminal acts based on property, proprietary rights and proprietary interests. The robbery is one of the most hazardous and endangered criminal acts for ownership. Its hazardousness distinguishes not only by its open attempt on the embezzlement of the property of others, but also by the technique of property embezzlement. In terms of robbery the attempt of embezzlement is addressed not only to the ownership, but also to such significant values as human health, freedom and dignity, which are protected under the Criminal Law. The aim of the following thesis is to investigate the robbery aggravating elements, which are regulated under the Article No 180 of the Criminal Code.

Purposefully, in the first part there is analyzed the concept of the robbery as a crime on the ownership/property and there are disclosed the mandatory qualities of the key robbery composition (object, objective party, subject and subjective party).

In the second part there are widely analyzed all robbery aggravating elements: 1) there is provided burglary concept; the concept of a trespass premise as a place, where the criminal act is committed; there are disclosed the burglary techniques/ways and kinds of trespass premises; 2) there are analyzed the concepts of non-firing guns, knives or other items, adapted for harming a human; the concepts of a firing gun and explosive device and there are disclosed the kinds of non-firing and firing guns; 3) there is analyzed the embezzlement of the precious property; the embezzlement of scientific, historical or cultural values of high significance and participation in an organized crime group.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.
2. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 68-249.
3. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolas Nr. 1, iš dalies pakeistas Protokolu Nr. 11. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 156-7391.
4. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.
5. Lietuvos respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.
6. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas Nr. IX-705. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 13-467.
7. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XI-1146. Suvestinė redakcija nuo 2016-02-02. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 142-7261.
8. Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas Nr. IX-1315. Suvestinė redakcija nuo 2015-07-01. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 17-701.
9. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas Nr. I-1179. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 14-352.
10. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas Nr. I-733. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 3-37.
11. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 139, 140, 176, 180, 181, 190, 201, 212, 249, 281 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 74-3423.
12. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198(1), 198(2), 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256(1), 257(1) straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 81-3309.
13. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250-1, 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 249-1, 250-2, 250-3, 250-4, 250-5, 252-1 straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 75-3768.

14. Lietuvos Respublikos minimaliojo darbo užmokesčio dydžių, socialinės apsaugos išmokų ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio indeksavimo įstatymas Nr. X-1710. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 83-3294.
15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1031 “Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo”. Suvestinė redakcija nuo 2015-01-01. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 121-4608.
16. Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti 2013 m. kovo 5d. protokolo Nr. 15 išrašas. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 28-1382.
17. Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Suvestinė redakcija (1997-10-16 – 1997-11-19). *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18-148.

Specialioji literatūra:

1. ABRAMAVIČIUS, A.; AIDUKAS, M.; ALIUKONIENĖ, R., *et al.* Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai). Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010.
2. ABRAMAVIČIUS, A.; ALIUKONIENĖ, R.; BARANSKAITĖ, A., *et al.* Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009.
3. ABRAMAVIČIUS, A.; BARANSKAITĖ, A.; ČEPAS, A., *et al.* Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai). Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
4. ABRAMAVIČIUS, A.; BIELIŪNAS, E.; DRAKŠIENĖ, A., *et al.* Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. I knyga: vadovėlis. Antrasis papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001.
5. ABRAMAVIČIUS, A.; ČEPAS, A.; DRAKŠIENĖ, A., *et al.* Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003.
6. ANDRIULIS, V. Baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso bruožai Lietuvoje XV a. (Kazimiero teisyne). Iš *Teisės bruožai Lietuvoje XV-XIX*. Vilnius: Mintis, 1980.
7. ANDRIULIS, V.; MAKSIMAITIS, M.; PAKALNIŠKIS, V., *et al.* Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002.

8. BANEVIČIENĖ, A.; GIEDRAITYTĖ, V.; MIEŽANSKIENĖ, R. *Lietuvos teisės įvadas: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2012.
9. BURBA, D. Plėšimo samprata XVIII a. Vilniaus pavieto bajorų byloje: terminologijos, ryšių su kitais nusikaltimais ir erdvės klausimai. Iš „*Istorija*“. *Mokslo darbai*. 95 tomas.
10. DAMBRAUSKIENĖ, G.; MARCIJONAS, A.; MONKEVIČIUS, E., *et al.* *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004.
11. FEDOSIUK O. *Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė*. *Jurisprudencija*, 2012, 19(2), p. 715-738.
12. GIEDRAITYTĖ, V.; MIEŽANSKIENĖ, R.; ŠENAVIČIUS, A., *et al.* *Teisės pagrindai: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija, 2011.
13. GUTAUTAS, A. Organizuota grupė kaip organizuoto nusikalstamumo forma ir jos baudžiamasis teisinis vertinimas. *Jurisprudencija*, 2003, t. 41(33); 60-71, p. 60.
14. JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
15. KURAPKA, E. V.; MALEVSKI, H.; PEČKAITIS, J. S. ir VAITKEVIČIUS E. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste. *Jurisprudencija. Mokslo darbai*. 2006 7 (85); 16-23.
16. KURAPKA, V. E.; MATULIENĖ, S.; BILEVIČIŪTĖ, E., *et al.* *Kriminalistika. Teorija ir technika: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
17. NEKROŠIUS, I.; NEKROŠIUS, V. ir VĖLYVIS, S. *Romėnų teisė: antrasis ir papildytas leidimas*. Vilnius: Justitia, 1999.
18. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga: antroji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius: Justitia, 2009.
19. PIESLIAKAS, V. *Mokymas apie nusikaltimų ir nusikaltimo sudėtį: mokymo leidinys*. Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996.
20. PIKELIS, A. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas ir teismų praktika taikant Baudžiamojo kodekso 178 ir 180 straipsnius*. Vilnius, 2011.
21. VALIKONYTĖ, I.; LAZUTKA, S. ir GUDAVIČIUS, E. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)*. Vilnius: Vaga, 2001.
22. VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919-1940 metais: mokomoji priemonė*. Vilnius: Justitia, 1996.

23. VOSYLIŪTĖ, A. *Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2009.
24. VOSYLIŪTĖ, A. Įsibrovimo į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją kaip vagystę kvalifikuojančio požymio samprata teisės moksle ir teismų praktikoje. *Teisė*. 2008, 66 (1).
25. VOSYLIŪTĖ, A. Vagystę kvalifikuojančio požymio – didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčios vertybės – samprata teisės moksle ir teismų praktikoje. *Teisė*, 2010, 75.
26. VOSYLIŪTĖ, A. Vagystės kvalifikuotų sudėčių konstravimo Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse ypatumai. *Teisė*. 2013, 88.
27. ŽUKOVAITĖ, I. Bendrininkavimo institutas plėšimo bylų jurisprudencijoje. *Teisė*, 2013, 86.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas Nr. 46 “Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose”. *Teismų praktika*. 2004, Nr. 21.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“, *Teismų praktika*, 2005, 23.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. “Teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga”. *Teismų praktika*, 2005, 23.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355/2005.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-176/2006.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-364/2006.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-524/2006.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-526/2006.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-164/2007.

10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-459/2007.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugsėjo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-559/2007.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-701/2007.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-254/2008.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86/2009.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238/2009.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-257/2009.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274/2009.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-288/2009.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-473/2009.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-405/2009.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-555/2010.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-592/2011.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-195/2012.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012.
25. Lietuvos aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-275/2012.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-295/2012.

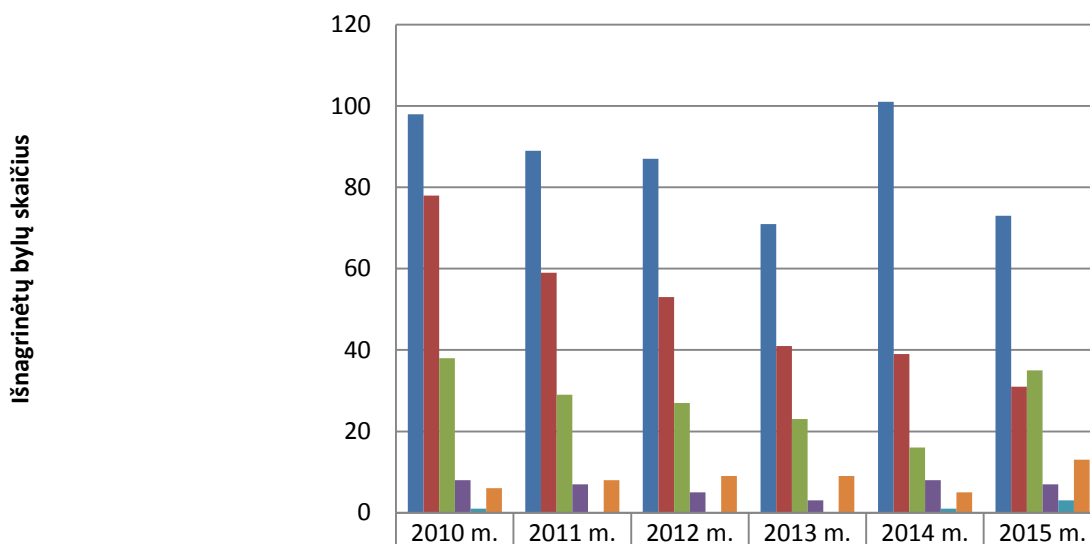
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-403/2012.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-418/2012.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2012.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-254/2013.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274/2013.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2013.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-372/2013.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-70/2014.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-159-746/2015.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289-693/2015.
37. Lietuvos aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-599-976/2015.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-98-139/2016.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-477/2012.
40. Vilniaus Apygardos teismo 2010 m. spalio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-256-66/2010.
41. Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. birželio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-132-361/2012.
42. Vilniaus apygardos teismo 2012 m. liepos 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-719-387-2012.
43. Kauno apygardos teismo 2015 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-228-319/2015.

44. Raseinių rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-203-136/2012.
45. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. sausio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-136-88/2013.
46. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-932-295/2014.

Kiti šaltiniai:

1. *Lietuvių kalbos žodynas*. Redaktorių kolegija: KEINYS, S.; BILKIS, L.; PAULAUSKAS, J., *et al.* Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006; internetinė versija, 2011. – <http://dz.lki.lt>
2. Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teismuose ataskaitos – www.teismai.lt

Plėšimą kvalifikuojantys požymiai I instancijos teismuose

	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
■ Plėšimas įsibrovus į patalpą (BK 180 str. 2 d.)	98	89	87	71	101	73
■ Plėšimas panaudojus nešaunamąjį ginklą, peilį ar kitą specialiai žmogui sužaloti pritaiktą daiktą (BK 180 str. 2 d.)	78	59	53	41	39	31
■ Plėšimas panaudojus šaunamąjį ginklą ar sprogmenį (BK 180 str. 3 d.)	38	29	27	23	16	35
■ Plėšimas pagrobiant didelės vertės turtą (BK 180 str. 3 d.)	8	7	5	3	8	7
■ Didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčių vertybių plėšimas (BK 180 str. 3 d.)	1	0	0	0	1	3
■ Plėšimas organizuotoje grupėje	6	8	9	9	5	13

Šaltinis: Sudaryta remiantis: baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teismuose ataskaitomis. Prieiga per internetą: <<http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106>>.